

Fra KulturFrø til KulturPrins

Børnekultur i Viborg Amt og Viborg Kommune

Skrifter fra
KulturPrinsen
Udviklingscenter
for kultur med
børn og unge
nr. 1

Fra KulturFrø til KulturPrins.
Børnekultur i Viborg Amt og
Viborg Kommune.
Skrifter fra KulturPrinsen nr. 1

Skriftserien redigeres af
Birgit Krøijer og Claus Reiche

Dette nummer er udarbejdet for
KulturPrinsen af Claus Reiche

Udgivet i 2004 af
KulturPrinsen
Rødevej 3
8800 Viborg
Telefon: 86 60 14 15
E-post: kp@kulturprinsen.dk
Hjemmeside: www.kulturprinsen.dk

Omslagstegning: Frit efter tegneserien:
The completely MAD DON MARTIN
Logo: Karin Olesen
Typografi: Times New Roman
Produktion: Born Grafisk Tryk ApS
Oplag: 700

ISBN: 87-91503-01-9

Publikationen er tilgængelig på
KulturPrinsens hjemmeside

Eftertryk er tilladt med kildeangivelse

Fra skrot til skulptur. Kulturfrø.

Forord

Med dette første nummer af *Skrifter fra KulturPrinsen* undersøges det arbejde med børnekultur, som i de senere år har fundet sted i Viborg Amt og Viborg Kommune, og som førte til etableringen af KulturPrinsen, udviklingscenter for kultur med børn og unge. Det sker ud fra et ønske om at afklare, hvad det er for et fundament, centret bygger på, hvilke sammenhænge det indgår i, og hvilke visioner og forventninger der er forbundet med dets virke. Og så sker det ud fra et ønske om, at en sådan afklaring kan tjene som inspiration for andre, der arbejder i det børnekulturelle miljø.

De første tre artikler handler om børnekultur og børnekulturpolitik i Viborg Amt i perioden 1990-2001, hvor amtet med en særbevilling nedsatte en arbejdsgruppe om børn og kultur. Arbejdsgruppen blev etableret på et tidspunkt, hvor et nyt syn på børn og kultur var under udvikling, og dens opgave var at undersøge behovet for at iværksætte nye tiltag på børnekulturfeltet, herunder at udvikle nye samarbejds- og formidlingsformer mellem amtet, kommunerne og børnene i lokalområderne.

Den indledende artikel er skrevet af Bente Buchhave, som var formand for Viborg Amts første arbejdsgruppe om børn og kultur. Heri beskriver hun etableringen af et amtsligt legerum, kalder hun det, hvor der var plads til det personlige engagement, forskellige fagligheder og kulturer. Med afsæt i erfaringerne fra det udviklingsarbejde, der foregik i dette legerum i tæt samarbejde med kommunerne og lokale borgere om helt konkrete projekter, peger hun på mulighederne i en (amtslig) medspiller, som på én gang kan virke som løftestang, støttfunktion og kreativt modspil til de mange lokale aktiviteter. Erik Bach Andersen, som var sekretær for arbejdsgruppen og forbindelsesled til det politiske niveau, skildrer i sit historiske tilbageblik arbejdsgruppens konkrete projekter og erfaringer med at støtte initiativer, der kunne bringe fornyelse til det kulturelle og sociale liv i lokalsamfundene i Viborg Amt. Claus Reiche, som er udviklingschef på KulturPrinsen, analyserer i sin artikel de temmelig-hemmelige projekter, som i arbejdsgruppens sidste virkeår blev kendetegnende for dens eksperimenter med at udvikle nye formidlingsformer.

De følgende to artikler handler om børne- og ungdomskulturpolitikken i Viborg Kommune fra 1986-2003. De er skrevet af Birgit Krøjer, som i denne periode var ledende børnebibliotekar i kommunen og dermed den person, som havde fået overdraget ansvaret for at føre kommunens børne- og ungdomskulturpolitik ud i livet. I modsætning til amtets aktiviteter, som bundede i en amtslig særbevilling, og som i det vidstrakte amt kun kunne være eksempler til efterfølgelse, deltog kommunen i denne periode i en række statslige forsøgsordninger omkring børn som medborgere, børns medindflydelse, regionale børnekulturkonsulenter m.m., som helt konkret havde til hensigt i det lange løb at etablere og udvikle et netværk mellem de kommunale institutioner m.h.p. at skabe de bedst mulige betingelser for et godt liv for alle børn i kommunen. I de to artikler skildrer Birgit Krøjer de konkrete tiltag og erfaringerne fra dette arbejde.

I det efterfølgende interview fortæller KulturPrinsens to grundlæggere Alex Lind, formand for Viborg Amts Undervisnings- og Kulturudvalg, og Johannes Stensgaard, borgmester i Viborg, om deres visioner med KulturPrinsen. Nummeret afsluttes af Claus Reiche, som sammenfatter erfaringerne og visionerne og på baggrund heraf fremlægger strategierne for centrets fremtidige virke.

Fra billedkunstværkstedet. Kulturworkshop 2003

Indhold

Legerum	7
Bente Buchhave	
Arbejdsgruppen om Børn og Kultur i Viborg Amt 1991-2001	11
Erik Bach Andersen	
Ærede Børn - om de temmelig-hemmelige projekter	22
Claus Reiche	
Børne- og Ungdomskulturpolitikken i Viborg Kommune	32
Birgit Krøijer	
Kulturfrø - en erfaringsopsamling	37
Birgit Krøijer	
En fælles vision - interview med Alex Lind og Johannes Stensgaard	45
Claus Reiche & Birgit Krøijer	
Fra KulturFrø til KulturPrins: erfaringer, visioner og strategier..	50
Claus Reiche	
Om forfatterne.....	57
English summary	59

Fra billedkunstværkstedet. Kulturworkshop 2003

Legerum

Af Bente Buchhave

Professor Matti Bergström ser børns leg som en værdifuld samfundsressource, og de voksne leger også. De leger ikke med biler eller dukker, de leger med teorier og filosoffer, men lige som børnene sønderriver de gamle paradigmer og skaber nye ud fra de muligheder, der opstår i legen.

Dengang i 1990'erne

For mere end 10 år siden havde jeg den store fornøjelse at blive formand for Viborg Amts første arbejdsgruppe om børn og kultur, og i de fire år vidste jeg rent intuitivt, at der var tale om de optimale betingelser for udviklingsarbejde. Amtet etablerede et rum, hvor der først og fremmest var plads til det personlige engagement, forskellige fagligheder og kulturer. Og så var der en forventning om, at ud af dette dynamiske samarbejde ville der opstå noget, der kunne inspirere arbejdet med børn og kultur i kommunerne og i den amtslige forvaltning. Amtet tilbød et legerum. I dag efter flere års arbejde med tværfaglige udviklingsprojekter i spændingsfeltet mellem det

nationale, regionale og kommunale niveau kan jeg med hjælp fra forskningsbaserede evalueringsrapporter sætte ord på, hvorfor Viborg Amts arbejde med børnekulturen var epokegørende dér engang i starten af 1990'erne.

• En høj grad af ejerskab

Politikerne i Viborg Amt bevilgede 100.000 kr. om året til arbejdsgruppen, der organiserede sig med formand og næstformand. En konsulent i kulturforvaltningen fungerede som gruppens sekretær og formidleren mellem arbejdsgruppen, embedsmændene og politikerne.

Der var givet en ramme og en frihed til at forvalte opgaven og de økonomiske midler under hensyntagen til de forskellige betingelser i regionen, og politikerne havde ikke færdige svar. De havde erkendt behovet for at søge nye svar og nødvendigheden af alliancer med praktikerne. Medlemmerne var personligt udvalgte, og amtet havde forståelse for, at kreativiteten og ansvaret var en væsentlig motivationen hos disse ildsjæle.

• En afklaring af værdigrundlaget

Der blev netop ikke udleveret

færdige målformuleringer eller faseinddelte handleplaner, og medlemmerne måtte sammen afklare arbejdsgruppens platform. Tiden var vores egen, og vi oplevede, at de mere overordnede diskussioner og arbejdsgruppens konkrete projekter gav energi ikke bare ind i gruppen, men også til de kulturelle projekter, vi hver især var i gang med i hverdagen. Flere af arbejdsgruppens medlemmer var jo lokale ildsjæle, der måske ofte savnede tiden til dialog og de partnere, der kunne give feedback på ildsjælens tanker og tiltag. De overordnede diskussioner var ikke løsrevet fra praksis, men netop tæt forbundet med lancering af forskellige ordninger: Prøv Selv og sommercirkus. Gennem denne søgen efter vort eget værdigrundlag fik vi også lettere ved at blande os i diskussioner og projekter på landsplan og i nordisk regi. Arbejdsgruppen fra Viborg Amt kunne pludselig melde ind på nationale og nordiske projekter, fordi vi vidste, hvad vi selv ville, og vi kunne tillade os at være særdeles eksklusive. Det kom bl.a. til udtryk, da Viborg Amt blev udvalgt til at være det danske amt, der deltog i projekt ”Et Levende Norden”, et forarbejde til en

nordisk politik på børne- og ungeområdet. Vi ville gerne være med, men vi ville bruge projektet til at gøre en kvalitetsforskel. Derfor valgte Viborg Amt i modsætning til mange andre lande at samle alle de nordiske kunstnere på én skole for at blive klar over styrken i børns og læreres samarbejde med kunstnere over tid. Resen Skole blev et eksperimentarium, og oplevelserne i de 14 dage i april 1994 er gået i mindebogen hos børn, forældre og lærere.

”Energi” - Det er ordet. Energien, der opstod i mødet mellem kunstnere, lærere - og siden elever. Alle VILLE noget og var opsat på at få projektet til at lykkes. En energi, der smittede og blev til iderigdom og i løbet af perioden også til nogle varige og smukke produkter. Måske ikke alle objektivt varige, men afgjort med ubegrænset holdbarhed for os, der deltog. (...) Men ikke kun arbejdsglæde også bare glæde-glæde over sammen med nogle for en uge siden fremmede ”originaler” at få og gi’ store oplevelser både til skolebørnene, hinanden og sig selv”. (jf. Henrik Nielsen, Resen Skole)

- **Gode relationer og kommunikation**

Arbejdsgruppens medlemmer havde hver for sig mange relationer på

deres specifikke felt og i deres lokalområde, og det var en ressource i planlægningen og gennemførelsen af de konkrete projekter. Det var endvidere en uvurderlig fordel, at gruppens sekretær løbende kunne orientere embedsmænd og politikere. Den del af kommunikationen var ikke mindst vigtig.

Det var afgørende for arbejdsgruppen at sikre en balanceret udvikling på det børnekulturelle felt i regionen. Flere af de enkelte kommuner var allerede meget langt fremme og følte sig måske mindre set af arbejdsgruppen, men det var arbejdsgruppens intention at kommunikere det børnekulturelle budskab ud i alle hjørner af regionen og dermed respektere de forskellige forudsætninger for at arbejde med børnekultur.

Og kommunikationen til kommunerne var altid forbundet med helt konkrete projekter. Når arbejdsgruppen havde tænkt konceptet for fx sommercirkus og udvalgt et antal kommuner, var det dette konkrete projekt, der var anledningen til den direkte dialog mellem den pågældende kommunes embedsmand, amtets konsulent og arbejdsgruppens formand. Og konceptet var aldrig mere færdigt, end at der var plads til de lokale varianter. Amtets tilbud kom således til at fungere som idémæssig og økonomisk løftestang for en

lokal udvikling, man kunne tage ejerskab til og videreudvikle lokalt.

Det skulle vise sig, at børn og unges forslag til Prøv Selv aktiviteter blev en uvurderlig kilde til kommunikation og værtdiaflaring i arbejdsgruppen. Før vi kunne bevilge penge, måtte vi være enige om projektets kulturelle kvalitet. Når en gruppe store børn/unge skrev ind og ansøgte om ca. 250 kr. til tagplader til en hule, så kunne man jo rent overfladisk spørge, om det havde noget med kultur at gøre. Når gruppen gik lidt mere i dybden med ansøgningen, afslørede det sig, at formålet var at fastholde møderne mellem en gruppe kammerater, der fremover skulle gå på flere forskellige skoler. Strukturændringerne havde altså ændret betingelserne for deres daglige møder, og de skulle fremover på forskellige skoler. Hulen skulle placeres tæt ved den fælles busholdeplads og være deres modsvar. Et mødested, der kunne fungere i al slags vejr - derfor tagpladerne.

Fra midten af 1990’erne fik arbejdsgruppen nye medlemmer, og de fandt ind til deres fælles brændpunkter og deres værdier i arbejdet med børn og kultur. Det blev til en række temmelig-hemmelig-projekter, hvor projektets

succes i høj grad var afhængig af, om børnene ville lege med og fx få ideer til, hvordan de kunne forsøje deres skole. De forskellige projekter var planlagte, men kommunikationen og iscenesættelsen skulle først og fremmest sikre, at børnene kunne komme i leg.

”Den dygtige formidlers hemmelighed: glæden ved at formidle noget man selv er optaget af, og en spontanitet der er vel forberedt. I princippet er der ingen forskel på formidlingen til børn og voksne. Ægthed og alvor præger den gode formidling - den alvor børn bruger, når de går op i deres leg”. (jf. Barn nr. 3. 1995)

Perspektiver for fremtiden

Viborg Amts arbejde med børn og kultur er på mange måder nyskabende, og det skyldes ikke mindst den måde, arbejdet er organiseret på, og den betydning man har tillagt kommunikationen mellem græsrodderne og det politiske niveau. Græsrodderne har fungeret som radarer i forhold til nye tendenser, lokalsamfundene, børnene. Og de har fungeret som idemagere og igangsættere, uden at overtage projektet. Politikerne

har skabt rummet og de økonomiske forudsætninger for at konkretisere ideerne, og embedsmændene har brugt erfaringerne i oplæg til politikker mv. Der er indgået en alliance i den hensigt at skabe udvikling.

I Viborg Amts kulturpolitik er der tale om et kulturelt værdisæt, der er udviklet i dialog med borgere og kunstnere, og dette værdisæt skal også afsløres i forhold til børn. Jeg synes, det er en styrke, at man tænker kunsten og kulturen som centrale dimensioner i et menneskeliv og derefter tager de nødvendige hensyn til alder, køn, etnicitet og ”kulturer”.

Viborg Amt dækker over et geografisk område med vidt forskellige traditioner og forudsætninger på det kulturelle område, og respekten for styrkerne i denne forskellighed og dialogen er forudsætningen for at kunne identificere de fælles udviklingsområder. Amtet er lovgivningsmæssigt forpligtet på at udvikle bestemte tilbud inden for de kunstneriske områder, men det vil være uklogt at udsende færdige pakker på det børnekulturelle område. Her må amtet afdække behovet og have noget at byde på, uden på nogen måde at true det lokale ejerskab til projektet. Amtet må

være løftestang, støttefunktion og kreativt modspil. Og det er netop de tre områder arbejdsgruppen i Viborg Amt har kunnet fungere i forhold til - takket være politikerne og embedsmændenes mandat, for ellers var det blevet en ’som om’ virkelighed.

I 2002 bevilgede Viborg Amt og Viborg Kommune penge til KulturPrinsen som et udviklingscenter for børnekulturen i regionen. Det var samtidig signalet om, at børnekulturen havde noget at byde på i et samfund, hvor erhvervslivets konkurrenceevne er afhængig af kreative medarbejdere med mangfoldige kompetencer. Alliancerne skulle ikke længere begrænse sig til de i forvejen overbeviste.

Udviklingsarbejdet har gennem alle årene fokuseret på kulturudvekslingen mellem børn, kunstnere og andre professionelle voksne. Kunstnere er mennesker, der aldrig er holdt op med at lege, og derfor har de en optimal kontakt til børn, siger professor Matti Bergström. Jeg vil håbe, at Viborg Amt også fremover vil give mulighed for, at børn, unge og voksne kan komme i leg og stille de rum, institutioner og de personer til rådighed, der er forudsætningen for, at det kan ske i et ligeværdigt møde.

Det omreisende Cirkus Tjassi. Sommeren 1992

Arbejdsgruppen om Børn og Kultur i Viborg Amt 1991-2001

Af Erik Bach Andersen

Den oprindelige tanke med en indsats på børnekulturområdet i Viborg Amt var at etablere et fagligt miljø for de mange, der rundt omkring arbejdede med børn og kultur i forskellige sammenhænge. Tanken blev formuleret på et møde i februar 1990 i Nykøbing Mors. Viborg Amts Undervisnings- og Kulturforvaltning havde indkaldt til mødet med ét overordnet punkt på dagsordenen: ”Kan amtet bruges til noget, når det handler om børnekultur?” Der deltog børnekulturarbejdere fra en række institutioner og foreninger fra hele amtet. Og ved siden af behovet for et miljø eller et netværk blev der givet udtryk for et ønske om at placere børnekulturen mere centralt i det amtslige kulturbillede. Der var behov for mere synlighed og mere politisk ”prestige” omkring sagen.

På dette tidspunkt havde Viborg Kommune allerede længe haft børnekulturen på dagsordenen, og enkelte andre kommuner var også så småt i gang. Men det generelle billede var, at institutio-

ner, foreninger og enkeltpersoner arbejdede mere eller mindre hver for sig. Der var behov for et netværk eller et miljø, der skulle gøre det muligt at udveksle viden, erfaringer og ideer - et forum for udvikling af børnekultur.

Viborg Amts Undervisnings- og Kulturforvaltning havde ikke tidligere beskæftiget sig med børnekultur - og i amtets kulturplan fra 1989 stod der ikke et ord om emnet. Men amtet havde siden 1985 givet husly til Projekt Yggdrasil, som var blevet til med det formål at støtte initiativer, der kunne bringe fornyelse til det kulturelle og sociale liv i lokalsamfundene i Viborg Amt. Yggdrasilgruppen bestod af personer med tilknytning til amtet, til foreningslivet og forskellige kulturinstitutioner. Ord som samtale, dialog, selvforvaltning og ansvar stod i centrum for Yggdrasils arbejde, og der blev givet støtte til væresteder, beboerforeninger, båd-projekter, amatørteatre og mange andre lokalt baserede aktiviteter. Gruppen betjente sig af en meget direkte og uformel arbejdsform, og den var i høj grad med til at inspirere

amtets indsats på kulturområdet. Projektet fik penge fra forsøgspuljer i Undervisningsministeriet og Socialministeriet - og fra amtets kulturpulje.

Hen over 80’erne bredte der sig i hele landet et nyt syn på børn og børnekultur. På det forskningsmæssige område var der tale om en ny barndomsforståelse, der ikke længere så barndommen som et udviklings- eller dannelsesprojekt, men som så barnet i ”sin egen ret” som kulturskabende - og som borger. Det var nok de færrest børnekulturarbejdere og ildsjæle, der havde helt styr på de diskussioner og dagsordener, der blev sat indenfor børnekulturforskningen. Men de nye begreber slog igennem som slogans og plusord og var i sig selv med til at sætte projekter i gang, der - uanset at der måske herskede nogen begrebsforvirring - på mange måder var nyskabende og bidrog til at skabe værdifulde erfaringer på området.

Børnekulturen var således ikke bare et nyt forvaltnings- eller driftsområde. Den tilbød sig i

Viborg Amt og Børnekulturen

Viborg Amtsråd godkendte i 1991 et treårigt forsøgsprojekt om børnekultur. Projektets omdrejningspunkt blev **Arbejdsgruppen om Børn og Kultur i Viborg Amt**, der dels satte projekter i gang i eget regi - dels bevilgede penge til lokale børnekulturprojekter.

Forsøgsprojektet blev forlænget flere gange, og i 1997 blev børnekulturen skrevet ind i Amtets kulturpolitiske handlingsplan. Arbejdsgruppen blev nedlagt i 2001 i forbindelse med etablering af KulturPrinsen.

Arbejdsgruppen har dog ikke været alene om at ”stå” for børnekulturen. **Amtscentret for Undervisning** har i mange år arbejdet med formidling af børneteater og har således arrangeret ”indkøbture” for amtets folkeskolelærere til de årlige børneteaterfestivaler. Ligeledes har amtscentret i samarbejde med Amtsmusikudvalget ansvar for afviklingen af et omfattende skolekoncertprogram. I øjeblikket er Amtscenret i færd med at stable et skolebioprojekt på benene i samarbejde med amtets kommuner og Det Danske Filminstitut.

Ved siden af skolekoncerterne har **Amtsmusikudvalget** gennem årene givet en række tilskud til forskellige arrangementer for børn og unge. Desuden har udvalget i eget regi stået for bl.a. ”Instrumentbanken” (til musikskolerne) og ”Det mobile øvelokale”.

Museumsrådets pædagogiske udvalg har igennem mange år arbejdet med formidling til amtets skoler - og har i de senere år arbejdet med udviklingsprojekter om bl.a. historiske værksteder.

Endelig har **amtets Undervisnings- og Kulturudvalg** givet tilskud til flere større projekter. Den første store satsning var børneteaterfestivalen i Thy 1990. Senere fx Animationsværkstedets projekt ”Børn i Bevægelse” og ”Kulturnatten for børn unge”. Amtet har ligeledes været samarbejdspartner i Biblioteksstyrelsens forsøg med børnekulturkonsulenter.

denne sammenhæng i højere grad som et nyt, spændende arbejds- og udviklingsfelt, som kunne blive et vigtigt led i amtets kulturpolitik. En børnekultursatsning faldt endvidere godt i tråd med amtets orientering mod den brede ”demokratiske” kulturopfattelse, hvor den lokale udvikling og græsrodsarbejdsarbejdet stod i centrum. Børnekulturprojektet blev derfor også i første omgang til i et samarbejde mellem amtets kulturforvaltning og Projekt Yggdrasil, der tydeligst havde markeret sig på dette felt.

Festival (1990)

Det var som nævnt ønsket om et børnekulturnetværk, der var det fælles udgangspunkt, og der blev fra starten talt om kurser, seminarer mødesteder o.l. Men det var også klart, at der skulle nogle tiltag til, der henvendte sig direkte til børn - dels for at få konkrete erfaringer at arbejde med, dels for at signalere til omverdenen, at amtet var i gang.

De mere generelle diskussioner blev omsat i planer om en festival, der kom til at finde sted på Dueholmskolen i Nykøbing, november 1990. Festivalen skulle dels gøre status ved at vise, hvad der allerede var i gang på skoler, i foreninger, musikskoler, billedskoler o.l. Dels skulle den med hjælp fra

professionelle kunstnere give bud på nye tiltag og nye udviklingsmuligheder. Frem for alt skulle den bruges som et foreløbigt forum for kontakt mellem de aktive børnekulturfolk i amtet.

Festivalen blev et tilløbsstykke. Arrangørgruppen, hvis medlemmer for de flestes vedkommende var gengangere fra mødet i februar, kunne trække sig tilbage med bevidstheden om, at de havde formået at slå et ordentligt slag i bolledejen. Børnekulturen var, som man fra starten havde ønsket, kommet på dagsordenen i Viborg Amt - men hvor længe? Næste skridt var ikke planlagt.

I februar 1991 forsamledes den hårde kerne blandt festivalarrangørerne til et fremtidsværksted, der skulle udstikke det videre forløb for børnekulturarbejdet i Viborg Amt.

Fremtidsværkstedet konkluderede

- at der skulle etableres en arbejdsgruppe, der løbende kunne være med til at styrke og udvikle børnekulturen i amtet,
- at der skulle etableres en amtslig prøv selv - ordning
- at der skulle ske en styrkelse af netværket blandt børnekulturarbejdere i amtet.

Arbejdsgruppen om Børn og Kultur (1991-2001)

Arbejdsgruppen om børn og kultur blev sammensat af folk med forskellig faglig og geografisk baggrund. Begge dele var naturligvis vigtigt. Gruppen som helhed skulle helst råde over så stor faglig viden og indsigt som muligt, og et godt lokalkendskab i det langstrakte amt var heller ikke uvæsentligt. Men det var afgørende, at medlemmerne ikke repræsenterede andre end sig selv. Man ønskede ikke, at de skulle være forpligtet af et bagland eller ligefrem optræde med et mere eller mindre åbent mandat.

Gruppen blev i første omgang nedsat som et forsøg i en treårig periode. Viborg Amt bevilgede 100.000 kr. om året til gruppens drift, mens Kulturministeriets Arbejdsgruppe om Børn og Kultur, der i øvrigt bistod med råd og råd i hele startfasen, stillede et årligt garantibeløb til rådighed på 50.000 kr.

Gruppen begyndte først sit arbejde i juni 1991. Den politiske godkendelse af gruppen var trukket i langdrag. Flere amtsrådsmedlemmer var betænkelige:

”Jeg bryder mig ikke om, at en håndfuld håndplukkede mennesker, der kan supplere sig selv, skal sidde og være de vise og

endog kunne bevilge penge. Og jeg er betænkelig ved, at det bliver meget tilfældigt, hvem der får nys om, at der er penge at hente”.

Sådan sagde Venstres medlem Metha Bach til Viborg Stifts Folkeblad, og dermed ramte hun - om end med et negativt fortegn - nogle af de temaer og problemstillinger, der fik betydning for gruppens arbejde.

Gruppen fik ganske vist meget frie hænder til at eksperimentere og gøre erfaringer på egen hånd. Og den tillid, politikerne dermed viste, var af afgørende betydning for, at amtet i så lang tid kunne knyttet en flok af engagerede og vidende mennesker til sig. Men omvendt fik gruppen aldrig særlig mange penge eller ressourcer at arbejde med. Og det betød, at gruppen altid blev nødt til at vælge. I gruppens egen forståelse blev det (ofte) til et principielt valg mellem det brede, som mange i hele amtet kunne få glæde af - eller det mere snævre og eksperimenterende, som kunne give nye erfaringer. Det var næsten altid det sidste princip, der vandt - men aldrig uproblematiseret.

På disse få sider er der ikke plads til at fortælle om alle arbejdsgruppens projekter. Derfor vil jeg koncentrere mig om gruppens første større opgave, Prøv Selv-

ordningen, og det fællesnordiske projekt, et Levende Norden, der blev afviklet i 1994.

Prøv Selv (1991-92)

Prøv Selv ordningen var ingen ny opfindelse. Kulturministeriets Arbejdsgruppe havde afprøvet den midt i 80'erne, og flere kommuner - heriblandt Viborg - havde allerede arbejdet med den i flere år.

Prøv Selv ordningen var tænkt som en støtte til børns egne kulturprojekter. Den skulle opmuntre børns frie udfoldelse, deres nysgerrighed og opfindsomhed. Det var ikke afgørende, hvad projekterne indeholdt. De kunne handle om alt fra video, dans, teater, og tegneserier til opfindelser og hulebyggeri. Men det var afgørende, at det var børnenes egne projekter og egne ideer, der blev gennemført. Af børnene selv.

I praksis skulle Prøv Selv være en hjælp til det børnene ikke selv kunne klare: Det kunne være lidt ekstra penge til værktøj og udstyr, ekspertbistand, lokaler og gode råd.

Det var fra starten hensigten at Prøv Selv primært skulle fungere som kommunale ordninger - tæt på børnene. Gruppen havde reserveret 5 tusind kr. til hver kommune, der ville gå i gang med et tilsvarende beløb. Arbejdsgrup-

pen gik dog med det samme selv i gang med en amtsdækkende ordning. Dels for at gøre egne erfaringer, dels for at komme i gang hurtigt. Man ville ikke sidde og vente på, at kommunerne lod sig overbevise af ord. Der skulle handling til, og det gode eksempel skulle være det bedste argument.

Systemeksporten af Prøv Selv ordningen til kommunerne blev kun en begrænset succes. Ordningen blev taget op 5 kommuner ud over de to, der var i gang i forvejen, nemlig Viborg og Skive. De fleste steder kørte projekterne mindre end et år. Det eneste sted, hvorfra der for alvor blev meldt om en gedigen og langvarig succes, var Thisted Kommune.

Arbejdsgruppen holdt nogle fællesmøder for de kommuner, der havde prøv selv ordninger, men der blev aldrig dannet et egentligt netværk på basis af projektet.

Bortset fra enkelte konkrete projekter kom samarbejdet med de kommunale myndigheder i det hele taget aldrig til at spille en større rolle for arbejdsgruppen. I stedet blev det samarbejdet med de lokale institutioner og ildsjæle, der kom i centrum. Der var ikke tale om et egentligt fravalg - eller en bevidst strategi fra arbejdsgruppens side. Det hang snarere sammen med den måde, gruppens

arbejdsfacon udviklede sig på gennem årene.

Etableringen af formelle netværk - og dermed et tættere samarbejde med kommunerne - kunne i teorien være sket sideløbende med arbejdsgruppens virksomhed.

Men i så fald skulle det have været forankret i forvaltningen selv, hvilket der ikke var ressourcer til, eller i et mere repræsentativt organ, der kunne vægte de mange forskellige lokale og faglige interesser. Det kunne netop ikke være sket med arbejdsgruppen som omdrejningspunkt. Den frihed, som man fra politisk side havde givet arbejdsgruppen, blev omsat i eksperimenter og forsøg på at gøre erfaringer, hvor man følte, at der var noget, 'der brændte på'.

Prøv Selv projektets væsentligste betydning for amtets arbejdsgruppe blev derfor også de erfaringer, gruppen fik fra den direkte kontakt med børnene. Alle ansøgninger blev gennemdiskuteret grundigt, og det betød, at Prøv Selv projektet som sådan blev et vigtigt led i hele gruppens afklaring af værdigrundlag og politik - også i forhold til de projekter, gruppen senere tog op.

Erfaringerne blev undervejs formuleret i nogle overordnede principper for gruppens arbejde:

- Børn skal være medbestemende.
- Kompetencen skal gives til de aktive.
- Kulturen er (skal være) en integreret del af børns hverdag.
- Alle børn skal være en del af kulturen.

Arbejdsgruppen så det som sin opgave "at støtte den kultur, der aldrig har været"; men det nye skulle afprøves på børnenes præmisser. *)

*) *Det lidt kryptiske udtryk "en kultur, der aldrig har været" er lige som de overfor nævnte principper hentet fra et referat af et af de mange møder, hvor arbejdsgruppen har diskuteret og endevendt sin praksis. Selv om det er uklart, er det ikke desto mindre ret centralt for en forståelse for, hvad gruppen havde gang i. Hele børnekulturprojektet var sat i søen som et ufærdigt skib, man ville bygge videre på undervejs mod et mål, man heller ikke rigtigt havde defineret. Børns egen kultur og "barnet i dets egen ret" spillede helt sikkert en rolle som fælles forståelsesbaggrund for gruppens diskussioner, selv om man heller ikke brugte megen tid på stringente begrebslige afklaringer. Lige så vigtigt var det dog, at man selv ville blive klogere på sin egen rol-*

le midt i al den megen aktivisme. "En kultur, der aldrig har været" hentyder i denne sammenhæng til, at man ikke ville tillade sig at nøjes med det afprøvede: Man følte sig forpligtet på at kaste sig ud i det, der ikke var kendt.

Prøv Selv ordningen var henvendt direkte til børnene. Men folderen, der fortalte om ordningen blev sendt ud til skolerne i håb om, at de ville formidle dem videre til børnene. Gruppen fulgte ikke kampagnen op med systematiske undersøgelser, men det var tydeligt, at Prøv Selv ansøgningerne kom i klumper - og at det var skolerne rolle som mellemlid mellem gruppen og børnene, der var afgørende. Mange af dem hørte man aldrig fra. Der var selvfølgelig megen forståelse for, at mange inspektører og lærere kunne føle, at de druknede i kulørte postsager og tilbud om alt muligt. Men erfaringerne fra Prøv Selv - og den traditionelle markedsføring, gruppen betjente sig af - betød, at den ikke længere ville spille for megen tid og for mange kræfter på at skyde med spredehagl.

Målgruppen skulle derefter være de voksne, der ville noget ud over det sædvanlige. Gruppen blev selektiv i en grad, som betød, at den - også i denne sammenhæng

Den store finale-dag. Et levende Norden, Skive 1994.

- måtte tage mange interne diskussioner over temaet: Når vi langt nok ud - skal flere børn ikke have glæde af amtets børnekulturpenge.

Formand Bente Buchhave sammenfattede gruppens politik og praksis således:

”Amtets arbejdsgruppe skal have en stjernekastereffekt. Projekterne skal være lysende eksempler”.

Det lyder jo ikke ligefrem selvudslættende, men det hører med til en beskrivelse af den selektive metode, at arbejdsgruppen også ville i kontakt med og alliere sig med folk, som havde viden, og som havde ideer og mod på tingene. Jeg tror ikke nogen i arbejdsgruppen opfattede sig selv som elite. Det var placeringen - geografisk, økonomisk og organisatorisk - der betød noget, som gav muligheder, og som gjorde det nødvendigt at træffe nogle bestemte valg.

Et Levende Norden

I sommeren 1992 indbød Kulturministeriets Arbejdsgruppe om Børn og Kultur amterne i Danmark til at komme med bud på deltagelse i det fællesnordiske børnekulturprojekt ”Et Levende Norden”.

Projektet var blevet til på initiativ af Nordisk Ministerråd. Formålet var ”at lade nordiske børn og unge møde kunstnere og kunstformid-

lere fra hele Norden. Projektet skulle give dem indblik i den kunstneriske proces og give dem mulighed for selv at være skabende sammen med andre børn og unge. Projektet skal desuden give de deltagende voksne lejlighed til at udveksle erfaringer og udvikle nye tanker og ideer inden for kunstformidlingen”.

Konkret skulle arrangørerne engagere kunstnere primært fra de øvrige nordiske lande til nærmere definerede opgaver. Nordisk Ministerråd betalte kunstnernes honorarer og rejseudgifter, mens de øvrige udgifter til materialer, forplejning m.v. skulle finansieres nationalt, regionalt og lokalt.

Arbejdsgruppen om Børn og Kultur i Viborg Amt fik godkendt en amtslig bevilling og blev samme efterår udvalgt af Kulturministeriet til at stå for den danske del af projektet.

Med tilskuddet fra Nordisk Ministerråd, Kulturministeriet (der også bidrog med en betragtelig sum), Viborg Amt og et forventet ’lokalt’ tilskud, stod arbejdsgruppen nu med en pose penge af en størrelsesorden, den ikke var vant til - og dermed med nogle muligheder, der for alt i verden ikke måtte forspildes.

Man havde påtaget sig et ansvar, og situationen affødte mange og

lange diskussioner i gruppen, hvor alle tematiske ’knapper’ blev aktiveret: Den kunstneriske, den pædagogiske, den demokratiske, den geografiske, PR-knappen og sikkert flere andre.

Dilemmaet bestod først og fremmest i ønsket om på den ene side at skabe et projekt, som kunne give det største udbytte kunstnerisk, pædagogisk og læringsmæssigt - og på den anden side at komme langt nok ud iblandt amtets mange børn og unge. Skulle man satse på dynamik og synergi var det oplagt at samle kræfterne i et lokalt afgrænset område. Skulle man omvendt ud blandt børn i hele amtet (og det blev forstået som en forpligtelse), ville man komme til at sprede kræfterne alt for meget.

Gruppen valgte den lokale model, hvor der blev mulighed for at demonstrere, hvad man kan nå, hvis man satser på kvalitet, fordybelse og tværfaglig inspiration - kombineret med et stort lokalt engagement. Resen Skole i Skive Kommune blev valgt som hjemsted for projektet, dels fordi arbejdsgruppen ikke tidligere havde engageret sig i området, dels fordi både skolen og kommunen var rede til at satse penge, tid og kræfter på opgaven.

Den finske kunstner Voitto Kantokorpi skaber land-art sammen med børn fra Resen Skole. Øverst arbejdes der med modeller, nederst lægges sidste hånd på værket. Et levende Norden, 1994

Gruppen ønskede samtidigt at indtage så mange børn som muligt i projektet. Derfor lancerede den projektet "Kunstner til ½ Pris". Skoler og institutioner i Viborg Amt, der var interesserede i at arbejde med temaet for Et Levende Norden "Myter og Sagn", fik tilskud til at hyre en professionel kunstner i en uge - og tilbud om at deltage i projektets fælles afslutning i form af en udstilling, en forestilling eller lign. Endelig fik projektet endnu et ansigt udadtil med udstillingen "I Frejas Sal" på Skive Kunstmuseum.

I to uger arbejdede kunstnere fra hele Norden intensivt med børn fra Resen Skoles 5. og 6. årgang. I alt 13 projekter med kunstnere til ½ pris blev sat i gang og ca. 1700 børn og unge besøgte udstillingen på Skive Kunstmuseum.

Det lykkedes altså at gøre "Et Levende Norden" til mere end en lokal begivenhed, og på Resen Skole blev gruppens forventninger om fællesskab, synergi og en høj grad af kvalitet og fordybelse indfriet. En af lærerne fra skolen sammenfattede sine oplevelser således: "...sjældent, om aldrig har jeg som i foråret 94 følt, at jeg deltog i en 14 dages "livsfest". En fest som bestod af en cocktail af ægte nordisk ånd blandet med en

enorm kreativitet, koncentration og forfriskende inspiration af hinanden. Det var som at befinde sig i et kraftfelt, hvor den centrale og udfarende kraft syntes at komme fra noget større og mægtigere end gruppen i sig selv".

Vagtskifte (1994/95)

Amtsrådet godkendte i efteråret 1994 en fortsættelse af børnekulturforsøget i Viborg Amt, og i den forbindelse skete der en delvis udskiftning af gruppens medlemmer.

Flere af gruppens nye medlemmer havde været direkte involveret i "Et Levende Norden", herunder den nye formand, Resens Skoles leder, Uffe Rasmussen.

Erfaringerne fra "Et Levende Norden" kom derfor til at danne en vigtig baggrund for det videre arbejde. Projektet havde været en succes, og det kunne have været fristende at arbejde videre efter samme koncept. Det skete dog ikke. Dels var man ikke særligt interesseret i 'gentagelser', dels var man begyndt at tvivle om, hvor megen glæde børnene - når det kom til stykket - egentlig havde af de store, forkromede og meget 'synlige' projekter.

Man valgte at gå i en helt anden retning. Han Snar-projektet blev det første af en række mere eller mindre hemmelige projekter,

som arbejdsgruppen kom til at arbejde med i de følgende år. Han Snar projektet er beskrevet i Claus Reiches artikel s. 22, og skal derfor ikke omtales nærmere her. Fælles for projekterne var, at de var en slags leg med den traditionelle barn/voksen-rolle og et forsøg ad den vej at placere "barnet i centrum".

Erfaringer

"Kan amtet bruges til noget, når det handler om børnekultur?" Nogenlunde sådan lød forvaltningens spørgsmål til de forsamlede børnekulturfolk på det første møde i 1990.

Svaret var, at man ønskede et miljø - et netværk, som skulle være et forum for udvikling af børnekultur.

Fra arbejdsgruppens start blev dannelsen af et børnekulturelt netværk i Viborg Amt derfor formuleret som et højt prioriteret mål. Der opstod da også netværk omkring de konkrete projekter. Men et formaliseret, bredt og vedvarende netværk blev aldrig etableret.

En vigtig årsag til dette var, at arbejdsgruppen aldrig for alvor tog opgaven til sig. Og det siger noget om, hvad der i bund og grund var drivkraften for arbejdsgruppen

Arbejdsgruppen om Børn og Kultur

Medlemmer

Bente Buchhave (formand 1991-1994), Lis Kristensen, Helle Sjøgren, Kirsten Fejerskov, Poul Brandt, Mikael Rolle, Gunnar Rose, Uffe Rasmussen (formand 1995-2002), Felix Pedersen, Karsten Thygesen, Herdis Toft, Kirsten Borger, Jacques Gustin, Jørgen Birkeholm.

Erik Bach Andersen var sekretær i Viborg Amts Arbejdsgruppe om Børn og Kultur 1991-2001. Indtil udgangen af 1991 fungerede Jens Erik Pedersen, Projekt Yggdrasil, ligeledes som sekretær i arbejdsgruppen

Projekter

Prøv Selv (1991-92)

Cirkus Tjassi - det omrejsende børnecirkus (1992)

Amtsartisten (1993)

Et Levende Norden (1993-94)

Kunstner til ½ Pris (1994)

Han Snar projektet (1995)

Fortælleprojektet i Aalestrup (1996-98)

Konference (med børn som ”medarrangører”) i Thy (1997)

Skatteprojektet Hurup og Tvedestrand (Norge) (1997-99)

Legehåndbogen ”Tre Skridt og en Spytklad” (1998-2000)

Tusindkunst katalog på internettet (1998)

Den Store Bog (2000)

I hele perioden bevilgede arbejdsgruppen desuden tilskud til en lang række lokale projekter.

og det, der foregik omkring den. Netværksarbejdet var ganske vist ofte på tale som en vigtig opgave, men der var altid noget andet, der var vigtigere.

Det lå i luften, at tiden ikke var moden til 'etablering' og til 'forankring'. Der var simpelt hen for meget nyt at rive i, og arbejdsgruppen ønskede ikke at ende som et ekspeditionskontor eller en formidlingscentral.

Det var projekterne, eksperimenterne og forsøgene på at gøre nye erfaringer, der kom til at fylde noget i arbejdsgruppens liv. Denne målsætning var mindre tydeligt formuleret fra starten, men den kom mere og mere i fokus i takt med, at det konkrete arbejde i gruppen tog form.

Dette rummer nok også noget af forklaringen på, hvorfor heller ikke et mere formaliseret samarbejde med de kommunale myn-

digheder kom til at spille en større rolle. Set i bakspejlet ville et sådant samarbejde have været en styrke - især i sammenhæng med den 'institutionalisering' af børnekulturarbejdet, vi nu ser omkring etableringen af KulturPrinsen.

Men omvendt ville en sådan tænkning i formelle strukturer have betydet et tab af værdifulde erfaringer med det fabulerende og skæve, der kom til at fylde meget i arbejdsgruppens sidste år. Og reelt ville en sådan strategi stride mod arbejdsgruppens 'natur' og hele det idé-kompleks, der efterhånden blev udviklet i gruppen.

Jeg har tidligere antydnet, at et netværk - og i denne forbindelse et mere formaliseret samarbejde med kommunerne - kunne være etableret med centrum i forvaltningen eller i en anden mere repræsentativ gruppe.

Når det ikke er sket, har det som nævnt noget med ressourcer at gøre, men det betyder også noget, at amtet ikke som kommunerne har nogen myndighed i forhold til børns institutioner. Amtet har ikke kunnet operere med 'et fælles grundlag' eller vedtage en 'politik', der ville blive andet end et tilbud om samarbejde med eventuelt interesserede.

Man kan vælge at se dette som en svaghed, når det drejer om at vurdere amtets muligheder som aktør på børnekulturområdet - og dermed hele konstruktionen omkring arbejdsgruppen. Men det er en pointe, at fraværet af formelle bånd gav arbejdsgruppen større frihed til at agere i et felt, den selv kunne definere - og dermed også at sætte udviklingsarbejdet i centrum.

Ærede Børn

Om de temmelig-hemmelige projekter.

Af Claus Reiche

I 1991 blev der på initiativ fra Viborg Amt dannet en arbejdsgruppe - Arbejdsgruppen om Børn og Kultur - som i de følgende tre år skulle forestå et forsøgsprojekt med børnekultur. Gruppen iværksatte ret traditionelt en række initiativer for børn, hvor børnene kunne deltage i aktiviteter, der var defineret på forhånd af de voksne. Men man igangsatte også en Prøv Selv ordning, som gik ud på, at børn indsendte ansøgninger om økonomisk støtte til deres egne kulturprojekter. Og de ansøgninger gav anledning til en række interne diskussioner, der ifølge daværende gruppemedlem og nuværende skoleinspektør Karsten Thygesen (KT) fik afgørende betydning for perspektivet i gruppens arbejde med børn fremover:

KT: ”Børnenes ansøgninger og diskussionerne omkring dem flytter altså gruppen fra positionen: hvad vil vi med dem - til positionen: hvad vil de med os - hvis de får lov? Hvis vi nu åbner ballet, vil de så noget? Og hvis de vil noget, så vil vi være klar til at skabe nogle rammer for dem”.

Da amtsrådet i 1995 vedtog, at gruppen skulle fortsætte sine aktiviteter, besluttede den fra sin nye position for det første, at retningen i aktiviteterne fremover skulle bestemmes af børnenes ideer, og at drivkraften skulle afhænge af deres engagement. Og for det andet, at aktiviteterne skulle være temmelig hemmelige. Gruppen havde nemlig ifølge kulturmedarbejder Erik Bach Andersen (EBA, der var amtets sekretær for gruppen) fået et problem:

EBA: ”Vi var nu blevet gode til alt det organisatoriske og til at bringe børnekulturen frem i avisernes overskrifter. Men når vi laver projekter, render journalister og fotografer i hælene på børnene, gennemfotograferer og dokumenterer alt, hvad der foregår - hvilket indebærer en stor risiko for påvirkning af situationen og forløbet”.

For at give børnene mulighed for at komme i gang på egne betingelser, beslutter man sig i Arbejdsgruppen derfor for at afstå fra officielle henvendelser og i stedet sondere terrænet for udfoldelses-

De har måttet indse og erkende jeres største kunstværk er jeres tanker og ideer.

De Gamle

og projektmuligheder på en ny og uortodoks måde. KT begav sig derfor af sted ud i amtet som repræsentant for Arbejdsgruppen for at interviewe nogle skoleledere. Angiveligt for at lave en undersøgelse af, hvordan det stod til med børnekulturen i lokalområderne, men i virkeligheden for at undersøge, hvordan lederen havde det med, hvis der pludselig en dag skete noget på hans skole, som han ikke anede, hvad var? På baggrund af disse sonderinger udvalgte Arbejdsgruppen de tre skoler, som blev inddraget i det første hemmelige projekt: Han Snar.

Han Snar

Det er en diset morgen, mandag den 18. september 1995. I tre skolegårde forskellige steder i Viborg Amt står der en stor mystisk trækasse mærket med et symbol, der kombinerer bogstaverne H og S. Da kasserne bliver åbnet af tilstrømmende børn, viser det sig, at de indeholder et kunstværk (købt hos en anerkendt kunstner) og to trådbure hver med en levende brevdue. I en snor midt i kasserne hænger et kunstfærdigt kalligrafert, halvt sammenfoldet

og lakforseglet brev. I den synlige del af brevet står der:

Ærede Børn.

Dette kunstværk er ægte og værdifuldt, - og det tilhører nu jer. Vi fortæller ikke, hvem vi er, vi fortæller ikke hvorfor I får det, men vi fortæller blot, at det er jeres for altid.

I må ikke sælge kunstværket, selv om vi ved, I kan få mange penge for det. Men mangler I penge - mange penge - så kan I få dem af os.

Vil I vide hvordan, skal I lukke resten af brevet op ...MEN... det kommer til at kræve mod og viljestyrke. Er I bange skal I ikke åbne brevet. Brænd det uåbnet eller giv det til nogen, der tør, og slip begge duer løs på samme tid. Hvis I vil åbne brevet, skal I et kvarter forinden slippe den ene brevdue fri - og præcis en time senere slippe den anden brevdue fri.

Et kort øjeblik senere går tre duer til vejrs i Viborg Amt. Alle tre steder har børnene taget udfordringen op - og legen og fortællingen om den kan nu begynde. Præcis en time senere letter de sidste tre duer. Børnene bryder seglene og læser:

*og således skrev Han Snar:
Thi sandheden skal høres fra børn
og den slags.*

En dag skal der gives børn en beføjelse til stor .....ion.

*De syv Gamle vil danne et råd.
De syv Gamle er forholdt at uddele....og gysser.*

***Vi har tjekket Han Snars konto.
Der står 15.000 kr.***

Vi, De Gamle, har besluttet og bestemt, at disse gysser skal gives til børn med mod og vilje til at gøre underlige og usædvanlige ting til glæde for dem selv og andre, - der hvor de bor og holder til.

I børn, der har læst dette, har vi, De Gamle, udset og udvalgt til at modtage denne udfordring: at udtænke en idé og plan for jeres skoles forsjovelse.

I skal møde vores udsending.

I får besked.

Med højagtelse

De Gamle

*P.S. Vi er nødt til at fortælle jer, at nogen er ude efter jeres kunstværk.
Pas på folk i ternede jakker!*

I et forløb der strækker sig 2 måneder frem i tiden (det ene projekt kom faktisk til at tage et helt år inden det var helt afsluttet) arbejder

børnene nu dybt engageret med at gøre underlige og usædvanlige ting til glæde og gavn for dem selv og deres omgivelser. På hemmelige møder med repræsentanter for De Gamle modtager børnene informationer og påtager sig opgaver, der trin for trin overlader dem initiativet.

Indledningsvis handler det dog om at passe på, at folk i ternede jakker ikke stjæler kunstværkerne. I Tømmerby, hvor lægehuset ligger klods op ad skolen, får en bondeemand på vej til en undersøgelse i sin fine ternede jakke sig en overraskende oplevelse, da en gruppe drenge spærrer ham vejen - og på Hem Skole bliver den tilkaldte kopimaskinereparatør holdt under strengt opsyn af en gruppe børn - og for alle eventualiteters skyld får forældrene udvirket, at det ret tunge kunstværk bliver slæbt i kælderen og anbragt under lås og slå. Alt foregår i god ro og orden, og uden at de voksne får indblik i, hvad der er på færde. Men de undrer sig.

Tirsdag den 19. september får børnene et brev med besked om et møde, der skal finde sted to dage

senere. Børnene skal udpege 4 repræsentanter, der sammen med en lærer skal mødes med De Gamles udsendinge. Kun de fire udvalgte kender tid og sted for mødet og skal bære nogle vedlagte ringe som tegn på, at de er de udvalgte.

Torsdag den 21. september mødes børnene med De Gamles udsen-

dinge, som ankommer i limousine og med bodyguard. Børnene får nærmere instrukser i et brev, som læses op på stedet, mens læreren holdes uden for hørevidde af bodyguarden. I brevet står der bl.a.:

Det I finder på til skolens og (byens) forsvovelse skal være noget ud over det almindelige, og

det skal ikke kun komme jer selv til gode. Så mange som muligt, også gerne uden for skolen, skal få glæde af det. Husk, hvad Han Snar har sagt:

De sure skal grine, de travle standse op og de ligegyldige skal ...Så ærede børn: tænk stort, vend tingene på hovedet, lad fantasien sprutte.

De gamles udsendinge

Børnene får derefter at vide, at næste gang de indkaldes til møde, skal de medbringe et brev, hvor de fortæller om deres ideer og planer for, hvad pengene - som de lige får et glimt af i attachetasken: 15.000 kr. i knitrende halvtredskronesedler - skal bruges til. Til slut får de 200 kr. "til kakao og boller, som I kan hygge jer med, mens I tænker og snakker".

Torsdag den 5. oktober mødes børnene med selveste formanden for De Gamle. Mødet finder sted i en hestetransportvogn, som i dagens anledning er indrettet som en hyggelig dagligstue. Scenesættelsen er følgende:

Efter at være ført op ad den røde løber får børnenes repræsentanter en snak med formanden om de projekter, de har tænkt sig at gå i gang med. Imens får den lærer, børnene også denne gang har med, en høflig - men måske lidt afmålt - betjening af body-guarden Albert, der serverer kaffe og holder paraplyen i tilfælde af regnvej.

(artikel af EBA i Gro, Kulturavis for Viborg Amt).

Af børnenes breve fremgik det, at de i **Tømmerby** ville lave et stort bassin i skolens have med den sunkne by Atlantis fremstillet i keramik. Forslaget vælges blandt 14 projektforslag, som børnene er

kommet med. I **Hem** ville børnene lave et jungleland som legeplads for hele skolen, mens de på Tungelundskolen i **Thorsø** først og fremmest ville holde en fest for hele byen. For børnene her drejede det sig ikke primært om at fremstille noget, men om at de nu havde muligheden for at gøre noget særligt, være lidt gavmilde ved at holde et stort gilde. Dette ønske blev koblet med et andet af deres forslag, nemlig at fremstille en indendørs vandkunst, et såkaldt "rislevand" inspireret af H'et og Slangen fra Han Snarlogoet. Indvielsen af rislevandet skulle så være en folkefest for hele Thorsø.

Børn på Tungelundskolen i gang med at skabe figurer til deres »rislevand«.

Efter forhandlingerne med formanden for de gamles råd gik børnene i gang med at realisere deres projekter. De planlagde, lavede tegninger og indhentede tilbud. Børnene i Thorsø kontaktede en anerkendt kunstner for at høre, om hun kunne bygge et springvand. Et rimeligt honorar var ikke noget problem, men spørgsmålet om, hvor børnene havde de mange penge fra, blev ikke besvaret. Det eneste, børnene ville have svar på, var, om hun var dygtig nok til at realisere deres tegninger.

Fra dette tidspunkt begyndte nysgerrigheden for alvor at boble. På lærerværelserne blev der om morgenen spurgt om nyt, og flere lærere begyndte at bryde de vante samtalemønstre for at prøve at opsnuse noget. Handlende som havde fået mystiske henvendelser fra børn om priser på byggematerialer, maling, pumper, 300 sodavand m.m. begyndte at undre sig. Og forældre til børn, som sammen med deres lærer skulle til møde med en gammel mand ved kirken kl. 8 om morgenen, begyndte at spørge andre forældre om, hvad der var los. Men ingen fik noget at vide. Heller ikke pressen, der ved en tilfældighed fik nys om, at noget spændende var i gang: ”Ingen kommentarer”, sagde børnene. Folk i offentligheden, som hørte om begivenhederne og læste om

dem i avisen, ringede til skolelederne for at spørge - men de vidste tilsyneladende intet.

Da nysgerrigheden var på sit højeste modtog børnene en kodet besked i form af en annonce i Århus Stiftstidende: Tante Margrethe har gasen til salg onsdag kl. 11.15. Dermed var arbejdet med at løse den store opgave ikke hemmelig længere. Tværtimod blev børnene nu opfordret til at fortælle alle interesserede om alt, hvad de vidste og til at inddrage deres kammerater i planlægningen og realiseringen af projekterne. Med fornyet styrke kørte snakken endnu engang i klasseværelserne, på lærerværelserne, ved middagsbordene, blandt de handlende og deres kunder - og i pressen, som nu endelig kunne give klar besked om, hvad der foregik.

Denne offentlige snakken om projekterne havde to formål. Den skulle lette børnenes videre arbejde ved, at alle i børnenes omgivelser nu vidste, hvad de arbejdede med. Dermed var vejen banet for voksen velvilje, når børnene henvendte sig. Som fx i Thorsø, hvor den lokale smed uden beregning lagde rør og pumpe ind i børnenes rislevand og byggemarkedet donerede de nødvendige byggematerialer. Strategien med at sætte en offentlig snak i gang havde endvidere det sigte at bringe kendskabet

til Arbejdsgruppen ud til alle de lærere og børnekulturarbejdere, som det hidtil ikke var lykkedes at komme i kontakt med. Snakken og skriverierne udgjorde samtidig den nødvendige dokumentation og synliggørelse af Arbejdsgruppens aktiviteter, som var nødvendig for at sikre bevillinger til fremtidige projekter.

Det allervigtigste var imidlertid, at den viderebragte en fantastisk fortælling om børn. Den vender vi tilbage til.

Guldanden i Hurup

Et andet hemmeligt projekt fandt sted fire år senere. Eller rettere: det startede to år efter Han Snar projektet ved at medlemmer fra Arbejdsgruppen i al hemmelighed gravede en skat ned under fliserne midt i skolegården i Hurup - og lod den ligge der i 2 år. Det skete ud fra deisen om, at hvis man gravede en skat ned et sted og lod tiden gå, så ingen overhovedet kunne ane, at skatten lå der, så havde man noget underligt og nysgerrighedsskabende at arbejde med. Projektet handlede så om at bejle til børnenes tro på eventyr på en sådan måde, at de valgte at stå på opgaven. Projektet var endvidere tænkt som et dobbeltprojekt, idet et tilsvarende forløb blev sat i gang på Tvedestrand Skole, der ligger i Viborg Amts venskabsamt i Norge. Meningen

var, at når den nedgravede skat i Hurup var udført af en kunstner fra Tvedestrand, og når den nedgravede skat i Tvedestrand tilsvarende havde en forbindelse til Hurup, ville Arbejdsgruppen kunne bringe de to børnegrupper i spil med hinanden.

Da de to år var gået, åbnede Arbejdsgruppen for kommunikationen med børnene med en event. Indledningsvis sendte man et brev til skolen. Man udgav sig for - og det er det eneste sted, hvor der blev snydt (fordi skolelederen ikke selv havde kunnet finde på et påskud til at sende en skoleklasse ud til vandhullet) - at være en ornitologisk forening, som bad en skoleklasse om hjælp til optælling af småfugle ved et bestemt vandhul en bestemt dag. Lidt ude i vandhullet stod en almindelig havegreb, som man skulle anstrenge og strække sig lidt for at få fat i. Og trak man den op, udløstes en mekanisme, som sendte en guldand op til overfladen medbringende et brev i en flaske.

Det er ikke svært at forestille sig børnenes forbløffelse ved guldandens tilsynkomst, deres iver med at få knækket en stor gren af et træ og få bjerget anden ind til bredden. Deres forundring over indholdet i brevet og deres hurtigløb tilbage til skolen for at berette om

det mærkværdige, som var hændt dem. I brevet stod der, at de kunne få penge til at lave et projekt, og ville de være med, skulle de lave noget, der var så mærkværdigt, at afsenderne af brevet ikke kunne undgå at høre derom. Børnene lavede derfor noget optræden på gågaden i byen og tog kontakt til den lokale presse for at sikre den nødvendige omtale.

Kommunikationen med børnene foregik derefter via breve, som blev lagt ned i en svensk standkiste midt i skolegården. Først handlede kommunikationen om børnenes projekt, senere i forløbet drejede det sig også om den nedgravede skat.

Det var en temmelig krævende kommunikation, idet børnene skrev breve med forslag til projekter, realiseringsforslag og anmodninger om støtte til deres realisering og lagde dem i kisten om dagen. For at forblive uset og ukendt måtte folkene fra Arbejdsgruppen derfor møde op om natten, læse børnenes breve og skrive en reaktion på dem inden næste morgenstund. En nat, da jagten på skatten var gået i gang, ved fx at fylde kisten med æbler til de 600 skolebørn på skolen og anbringe et gammelt kort over byen, hvorpå der stod: æblet falder sjældent langt fra stammen. For hvad børnene ikke vidste, var, at kisten faktisk stod ret ovenpå den nedgravede skat ("den reg-

nede de ikke ud, men det var nok til at holde dem i gang", siger KT grinende). En anden nat måtte Arbejdsgruppen holde ind på en rasteplads og finde svar på børnenes projektforslag om at holde en fest for hele byen, som den nok ikke helt billige popgruppe Aqua skulle spille til. Men gennem dialog blev børnenes forslag modnet, indtil der en morgen lå et brev med besked om, at de nu skulle flytte kisten 75 m mod nord - hvorefter EBA iført tweedjakke og plusfours ankom i et åbent amerikansk dollargrin med chauffør, åbnede kisten og anbragte en taske med pengene til gennemførelsen af de endelige planer. Børnene gik derefter i gang med realiseringen med en sådan entusiasme, at den nedgravede skat egentlig mistede sin betydning. Arbejdsgruppen måtte derfor til sidst sende et brev om, hvor skatten befandt sig, så børnene kunne få den gravet op. Det viste sig at være et kunstværk af den norske skulptør Arve Rønning. Børnene blev glade for det, men som KT fortæller:

KT: "min erfaring med det projekt var, at børnene tog så godt imod den opgave, de fik stillet, at vi godt kunne have undværet den nedgravede skat. Den blev lidt et projekt i sig selv, og koblingen til Norge et projekt i sig selv - men

festen i byen som de lavede som deres projekt, det var helt enestående. Festen bestod i at børnene arrangerede fortællinger for hele byen og serverede mad til alle i hele byen: i slikforretningen sad der en mand på et lille rødt tæppe og fortalte en historie,ovre i tøjforretningen stod der en mand og fortalte sin historie, - der var folk der fortalte historier i alle forretninger. Børnene havde været rundt og snakke med de handelsdrivende, om de ville lægge forretning til fortællerne, som børnene havde fundet frem til. Nogle handlende havde så fundet på supplerende arrangementer (som fx et jazzband), som ingen viste noget om.

Det øsegnede, og alt var dømt til at mislykkes, men det ville det bare ikke. Der var en fantastisk stemning - og det med at gå rundt på gågaden efter lukketid og lige gyldigt hvilken forretning man gik ind i, så faldt man ind midt i en historie - f.eks. om mågefælder - det var fantastisk. Der var en underlig nær stemning, og selvom ikke alle kendte hinanden, var det som om alle var sammen om noget: pludselig havde man en fælles historie, om nogle børn som havde fundet en guldand osv. og at det hele hang sammen på en eller anden mystisk måde. Hurup-projektet blev et projekt, som vi voksne aldrig var i nær-

heden af - vi havde aldrig nogen sinde forestillet os, at det skulle blive sådan en forretnings-fortællings-fælles-fest-for-hele-byen, så det var et projekt de (børnene) skabte ud af det, så på den måde var det vældig fint, at skatten ikke kom til at stjæle billedet til sidst - det blev ikke en fest for skatten. Projektet tog de til sig og skrev selv deres historie - og så matchede det pludselig ikke med skatten som den slutning, vi havde lavet - og så blev det til: nå, jamen den kan da godt komme med i historien, men historien var en anden, nemlig om nogle børns beslutning om at bruge alle pengene på en fortællings-fest, der skulle være for hele byen.”

En fantastisk fortælling om børn

Vi tænkte over det som en slags kunstværk - og her er virkemidlerne ikke tilfældige
EBA

Det helt grundlæggende ved Arbejdsgruppens projekter var, at de ikke tog udgangspunkt i specifikke, teoretiske overvejelser om at arbejde med børn og unge, men derimod i diskussioner af egne erindringer om konkrete barndomsoplevelser, og af hvad det er, der gør, at man kan huske lige specielt dette eller hint. KT: ”det som vi huskede, det var nogle ting, som tit var opstået,

fordi nogle voksne ikke havde blandet sig, men at vi havde nogle rammer, og hvor vi kan se, at der i dag er så meget fokus på det at være barn, så meget plan i det, at det med at barnet selv tager teten og selv sætter dagsordenen, den mulighed har de ikke så tit. Når vi sad og snakkede om hemmelige huler, farlige steder i skoven etc. - opdagede vi, at alle de steder har de voksne check på i dag. Men det var med til at sætte en dagsorden på det”.

En af grundingredienserne i Arbejdsgruppens projekter blev derfor, at der skulle etableres nogle rammer, indenfor hvilke børnene kunne tage teten. I interviewet understreger KT, at der ikke skulle være tale om en form for skattejagt eller rollespil med fokus på et bestemt facit bestemt af de voksne. Hvad de var på jagt efter, vidste de ikke bestemt. De vidste kun, at

KT: ”her går det ud på, at børnene igennem processen selv skaber en skat. Det kan godt være, at vi starter med en skat og slutter med en skat, men det var selve turen, der var skatten. Altså: at man som barn oplever, at man har nogle muligheder og nogle rammer, som man kan udfordre, det var tænkt som en væsentlig del af skatten”.

Betragtes denne skat som en fortælling, har vi dramaturgisk at gøre med en eventyrlig ramme-fortælling, der er holdt i et sprog, som taler til fantasien, men har hold i virkelige hændelser, som sker for øjnene af børnene. Den er ramme om en kommunikation, som grundlæggende er en leg mellem to hold: en hemmelig gruppe voksne og en børnegruppe. Gennem deres indbyrdes leg skabes den egentlige fortælling. Denne er ud fra det formål at frisætte børnenes kreativitet og virkelyst struktureret som et forløb, hvor der via etableringen af en ramme-fortælling kickstartes en proces, som gradvist over tid overtages af børnenes initiativer, jfr.:

KT: ”Det er jo ikke vores skyld, at de har bygget et springvand. Vi har måske part i det, hvis vi siger, at vi startede, men det var, fordi de besluttede at gøre det - det var fordi, havde de ikke energien, havde vi ikke kunnet få dem til det. Så vi tager kun æren for at vi startede noget, men havde der ikke været de folk de steder, der havde taget sådan imod det, så var det ikke blevet til noget”.

De voksnes leg

De voksnes egen legelyst er det helt basale lokkemiddel til at få børnene til at bide på og gøre legen til deres egen. Det er den, som

skaber nysgerrighed og trang til at søge forklaringer, og det er med den som klangbund, at de voksne uimodståeligt pirker til børnenes konkurrencelyst og udfordrer deres mod til at turde lege med. Børnene blev endvidere mødt med en tillid og respekt, der inviterede dem indenfor i projektet som ligeværdige partnere, dvs. som medspillere man forventede kunne håndtere situationen og den stillede opgave, og som gav dem lyst til at engagere sig og være med. Derefter lykkedes det at fastholde dem ved at spille på det pirrende ved det mystiske og hemmelighedsfulde, og det lidt farlige og spændende som ligger i at agere udenfor de almindelige (forældre og lærere) voksnes radarkontrol.

Det, som Arbejdsgruppen på denne måde udforskede, var altså, hvordan man uden at sætte dagsordenen kunne sætte en proces i gang, som vakte forundring, lyst og nysgerrighed frem for at overtale, presse og overdøve med en demonstration af kraft, position og styrke. Målet for projektet var med andre ord at undersøge, hvordan man som voksen kunne sætte en demokratisk og respektfuld proces i gang, som anerkender børnene som ligeværdige medspillere med deraf følgende ret til at møde udspillet på ligeværdige betingelser. Som det fremgår lykkedes det i høj grad at nå dette mål, men succesen

gav også anledning til problemer. Ved afslutningen på forløbet i Hurup indvilligede Arbejdsgruppen i at deltage i en sammenkomst for skolens lærere midt under den store fest, formodentlig uden at have tænkt konsekvenserne ordentligt igennem:

KT: ”Vi skulle være gået. Vi var helt anonyme under hele forløbet, også under festen, men skolelederen ville gerne at vi holdt en tale inde på lærerværelset, og at vi trådte frem, så han kunne takke os osv. - og der kunne vi simpelthen se, at der skete noget med lærerne”.

EBA: ”Ja, der skete noget med lærerne. De ville have haft bedre af aldrig at have mødt os, at det aldrig var blevet afsløret, at vi havde startet det - fordi det reetablerede den gammelkendte struktur med, at det i sidste instans jo var voksne, der stod bag. Dermed blev børnene som kreatører nedskrevet - de faldt så at sige tilbage ned i børnehøjde, hvorved de voksne kunne se hinanden igen, blinke fortroligt og tale voksensnak om at arbejde med børn. En poetisk forunderlighedsdimension gik således tabt for lærerne, og man kunne falde tilbage til et trygt: nåh, sådan hænger det selvfølgelig sammen! Den ligeværdighed, der har været til stede under forløbet, og som

kunne have influeret på det fremtidige samarbejde mellem lærere og børn, forsvandt dermed”.

Børnenes leg

En af de helt centrale drivkræfter i forløbet er for børnene deres lege-lyst og nysgerrighed. Dertil kommer den helt elementære spænding ved at begive sig ud i hemmelige aktioner i samspil med en ukendt, mystisk medspiller. Tør man det, venter der en hel vifte af forbundne oplevelser, hvoraf kan nævnes den elementære spænding omkring, hvad der sker næste gang; overraskelsen - ved at limousinen og senere hestevognen ankommer - eller at den forgyldte and popper op af vandet; spændingen ved de mange penge som er bragt i spil; spændingen ved det kriminalistiske aspekt: folk i ternede jakker som vil ’stjæle’ kunstværkerne.

Når de elementære oplevelseskvaliteter ved kickstarten er levet igennem, drives legen videre frem af mere sofistikerede nydelser som fx tilfredsstillelsen og glæden ved at udvikle egne kræfter og ved at være aktiv og kunne tage initiativ, øve indflydelse på det, der foregår, og være medansvarlig. Og i sammenhæng hermed gør Arbejdsgruppen på et tidspunkt, hvor processen er i fuld gang, den interessante opdagelse, at mens den har ladet tiden løbe for at give børnene tid til at udvikle

deres ideer, ja så har børnene flyttet deres opmærksomhed fra de voksnes medspil og selv overtaget styringen af forløbet frem mod realiseringen af deres projekt, jfr.:

KT: ”de var ikke længere interesseret i os, fortællingen stod i sig selv, og der var virkelig selvbevidsthed”.

Medielegen

En tredje medspiller i de historieproducerende lege var medierne. Som man i første omgang legede med ved at holde udenfor, og som derfor drevet af egen nysgerrighed måtte forsøge at komme på banen ved at følge med i den underlige historie, som var under udvikling og blev spredt gennem snak og sladder i det offentlige rum, på lærerværelserne, ved middagsbordene og blandt legekammeraterne. Arbejdsgruppens strategi var, at

EBA: ”hvis man virkelig skal have noget rundt, så skal det være knyttet til noget hemmeligt”.

Man fik dermed historien til at leve lokalt og opnåede, at pressen, da den endelig fik noget at skrive om, skrev med fokus på børnene, fordi de faktisk efter at den indledende fase var overstået, var de eneste, som vidste noget. Man opnåede, at nu også medierne begyndte at producere på historien

ved at bidrage med overvejelser og gisninger om sammenhængen i det der foregik. Og endelig opnåede man

KT: ”at når børnene senere kom til skolelederen eller hjemme eller hos købmanden eller andre steder, så var der nogle ting, der var ryddet af vejen for dem”.

Fortællingen

Han Snar og Guldanden i Hurup er enkle, sjove og sandfærdige fortællinger om, hvorledes nogle børn spores ind i en proces, som ender med at de skaber en form for afsluttende event og et konkret kunstværk, fx et springvand. Men de er noget mere. De er også fortællinger om nogle børn, deres ressourcer og lyst til at udfolde sig. De handler om, at når børn af nogle engagerede og legelystne voksne får nogle spændende, udfordrende og inspirerende rammer at udfolde sig inden for, så viser de sig at være mennesker, som, når de får mulighederne, selvstændigt kan håndtere store opgaver på en kreativ og opfindsom måde, og som i deres tænkning er meget tydeligt orienteret mod fællesskabet. Og det særegne ved disse fortællinger er, at når de toner frem i offentligheden, viser de sig at være så stærke, at mange døre åbnes. Fortællingerne løftes dermed til en næsten mytisk historie om,

hvordan et lille samfund fik øje på de fantastiske ressourcer i sine børn og lod dem udfolde sig til en livgivende fest. I det små er det en stor historie om det klassiske håb om en bedre fremtid forankret i troen på barnet. Derfor er den god at fortælle - og det bliver den igen og igen.

Artiklen bygger på et interview med Karsten Thygesen og Erik Bach Andersen i efteråret 2002. Citaterne er, hvis ikke andet er angivet, fra interviewet og fra de breve, som børnene modtog fra De Gamle.

Indvielsen af ”rislevandet” på Tungelundskolen.

Børne- og ungdomskulturpolitikken i Viborg Kommune

Af Birgit Krøijer

Indledning

Børne- og ungdomskultur har været på dagsordenen i Viborg Kommune siden midten af firserne. Under byråd og kulturudvalg med skiftende politisk sammensætning har børnekulturen gennem årene til stadighed nydt stor bevågenhed. Viborg Kommune har i årevis deltaget i en lang række statslige forsøgsordninger, ofte af kortere varighed, bl.a. iværksat af Det Tværministerielle Børneudvalg og Kulturministeriet.

Her kan nævnes:

- Prøv Selv ordningen 1987/1988
- Børn som medborgere 1990-1991
- Børns medindflydelse på bibliotekerne 1995-1996
- Børn og Kultur 96. Et samarbejde på børnekulturområdet mellem de fem borgmesterbyer: Herning, Holstebro, Silkeborg, Skive og Viborg 1995-1997

Disse mere spredte forsøg på børnekulturområdet mundede i 1998 ud i et samlet tiltag nemlig modelkommune-forsøget (se s. 37) Kulturfrø (1998-2000). Her blev det

børnekulturelle arbejde for første gang bredt ud til hele kommunen, og alle forvaltninger, som arbejder med børn og unge, blev involveret. Efterfølgende var Viborg Kommune Unicef-by i år 2000 og deltog i 2000-2003 i forsøget med regionale børnekulturkonsulenter.

Der er med disse forsøg opnået en del værdifulde erfaringer gennem et kontinuerligt samarbejde mellem praksisfeltet og det politiske niveau på børnekulturområdet, et område som først i de senere år har haft større politisk interesse på landsplan.

Børnekultursamrådet

Viborg Kommune har ikke kun deltaget i statslige forsøgsordninger. Allerede i 1986 oprettede Viborg Kommune Børnekultursamrådet på initiativ af en række engagerede embedsmænd. Børnekultursamrådet er en forening sammensat af repræsentanter fra det frivillige foreningsliv, skolerne, klubberne, daginstitutionerne og biblioteket, samt andre interesserede. Rådet har gennem sin sammensætning en bred kontaktholdning ude i de foreninger og

institutioner, hvor den daglige kontakt med børnene giver gode muligheder for at vide, hvad der rører sig.

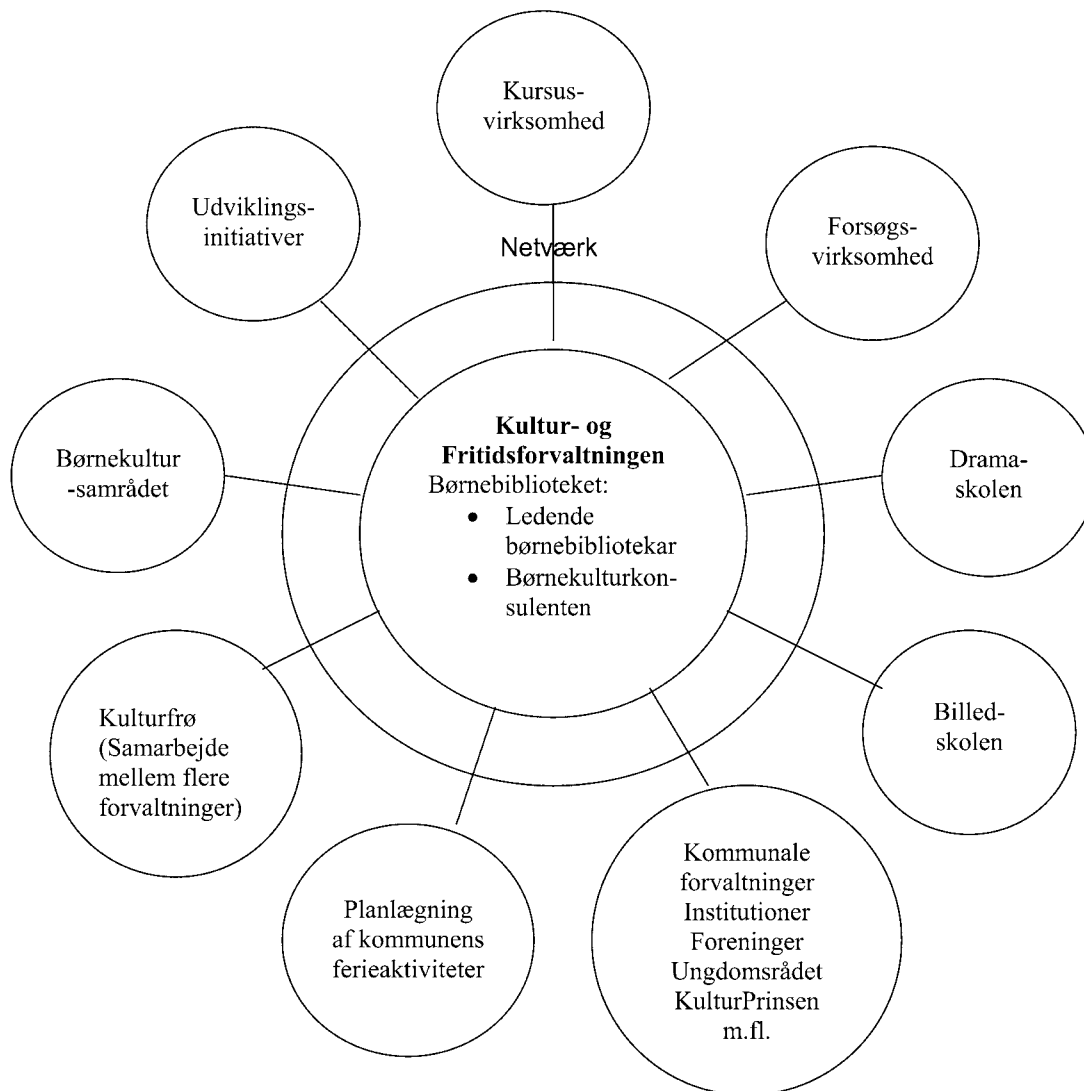
Børnekultursamrådets fornemste opgave er at give kvalitative kulturtilbud til alle børn i Viborg Kommune fra 0-12 år. Som der står i Børnekultursamrådets folder: "I BKS tror vi på børn og unge som kulturudøvere og ikke bare som kulturforbrugere". Børnekultursamrådet vil arbejde for at fremme kultur af børn og med børn.

Børnekultursamrådet disponerer over en årlig "risikovillig" kapital på 150.000 kr. bevilget af Viborg Kommune. Samrådet kan foruden at støtte arrangementer også selv være igangsætter og gennemføre kulturelle initiativer for og med børn, hvor kvalitet og nytænkning er i højsædet.

I de første år af sin eksistens varetog Børnekultursamrådet Kulturministeriets Prøv Selv - ordning, der finansierede børns egne initiativer og ideer på kulturområdet. Børnekultursamrådet står for en række tilbagevendende arrangementer fx Store Legedag, Købbytte-sælge-dag, Skt. Hans Aften

Organisationsmodel

for samarbejdet omkring børnekultur i Viborg Kommune

for børn og er desuden aktiv i den kommunale koordinering af større amtsdækkende og landsdækkende arrangementer som Kulturnatten for Børn og Unge i Viborg Amt og Den Gode Historie. Desuden formidler Børnekultursamrådet tilbud om teaterforestillinger til kommunens børneinstitutioner. Børnekultursamrådet råder også over en stor materialebank med ting til lån og leje.

Børnekultursamrådets funktion gennem årene har været at knytte det professionelle børnekulturmiljø sammen med det frivillige foreningsliv. Denne konstruktion har vist sin berettigelse ved at overleve forskellige politiske strukturer.

Ny politisk struktur

I 1989 fik Viborg Kommune en ny politisk struktur, hvor kultur- og fritidsområdet blev løsrevet fra skoleområdet. I 1993 fik man efterfølgende en ny forvaltningsstruktur, som passede til den politiske struktur.

I denne struktur blev børnebiblioteket (og dermed den ledende børnebibliotekar) gjort til det centrale omdrejningspunkt for udmøntningen af børnekulturpolitikken i Viborg Kommune. Fra 1989 har også kommunens fritidskonsulent (nu børnekulturkonsulenten) haft til huse på børnebiblioteket og været en meget synlig igangsætter

på børnekulturområdet. Børnekulturkonsulenten er bl.a. sekretær for Børnekultursamrådet og organiserer desuden kommunens ferieaktiviteter for børn.

Det har været vigtigt for udviklingen af området, at der har været taget politisk stilling til, hvor omdrejningspunktet for børnekulturen skulle ligge. Det har betydet, at de nødvendige informationer er kommet det rigtige sted hen, samt at der har været nogen, som har haft overblik og speciel interesse for området.

I Viborg er både Billedskolen for Børn og Dramaskolen således knyttet organisatorisk og administrativt til børnebiblioteket. Det betyder, at de kunstneriske ledere kan hellige sig indholdet i aktiviteterne. Begge tilbud er startet i det små i henholdsvis 1990 og 1992, og efterspørgsel har siden fået aktiviteterne til at vokse.

Temaplaner

Viborg Kommunes seneste temaplan på kultur- og fritidsområdet er fra 1997. En ny skal udarbejdes i efteråret 2004. Temaplanen nævner bl.a. følgende indsatsområder på kulturområdet for børn og unge:

- ønsket om at fastholde Viborg Kommunes ry som en kommune, hvor det er godt for børn og unge at vokse op

- Bedre inddragelse af børn og unge i de demokratiske processer
- De nævnte indsatsområder er i planen fulgt op med forslag til konkrete projekter. Blandt andet har kommunen bygget en stor ny musikskole.

Desuden har Viborg Kommune i 2001 udarbejdet en samlet ungdomspolitik for 2001-2005 på basis af interviews, cafedebat, og møder i Ungdomsrådet. Ungdomspolitikken peger på denne baggrund på en række initiativer for unge også på kultur - og fritidsområdet.

Erfaringer

Fra de mange forsøg og initiativer gennem årene er der indsamlet en stor praktisk erfaring om det børnekulturelle arbejde i kommunalt regi.

Det kontinuerlige arbejde med større projekter har betydet et direkte samarbejde med det statslige niveau. Dette samarbejde har givet indsigt i planerne på ministerielt niveau og mulighed for tæt dialog på projektplan.

Desuden har projektarbejdet givet organisatoriske erfaringer omkring opbygning og vedligeholdelse af netværk lokalt og på landsplan, samt om brugen af en tovholdermodel i større projekter.

Et løbende samarbejde og dialog med politikerne har betydet stor interesse og opbakning herfra.

Børn og unges medindflydelse

Derudover er der løbende blevet arbejdet med at give børn og unge reel medindflydelse på projekterne. Der er gjort forsøg på at medvirke til, at børn og unge kunne blive mere synlige i kommunens hverdag, samt at det blev en naturlig ting for kommunens ansatte at spørge børn og unge selv til råd på områder, som angår dem.

Erfaringerne fra de mange forsøg er således blevet akkumuleret gennem årene og giver samlet et billede af en kommune, som tør eksperimentere og prøve sig frem. Der er tale om fremvækst af en model, hvor netværksdannelsen og det tværsektorielle samarbejde har givet et bredt ejerskab til de børnekulturelle aktiviteter i kommunen. Netværket er på langt sigt et nødvendigt fundament for kontinuitet og fortsat udvikling på området.

De mange tiltag og erfaringer i kommunen danner baggrund for etableringen af den nyeste fæl-

les satsning sammen med Viborg Amt på børnekulturområdet: KulturPrinsen, udviklingscenter for kultur med børn og unge.

Den nye temaplan

I forlængelse af de mange erfaringer, som er blevet gjort, vil det være naturligt at den nye temaplan for kultur - og fritidsområdet specielt på børnekulturområdet i Viborg Kommune koncentrerer sig om følgende temaer:

- Fortsat løbende dialog med politikere og beslutningstagere
- En fortsat udvikling af det utraditionelle samarbejde mellem forvaltninger, foreningsliv og institutioner
- Styrkelse af netværks- og områdearbejdet
- Nye samarbejdspartnere i bl.a. regional sammenhæng
- Fortsat medvirken i forsøgs- og udviklingsarbejde
- Opkvalificering på tværs af faggrænser af medarbejdere som arbejder med børn og unge

- Strukturerede muligheder i forvaltningerne for børn og unges medindflydelse
- Udfordre etablerede institutioner og finde nye samarbejds muligheder imellem dem
- Konkrete udviklingsinitiativer.

Udarbejdelsen af den nye temaplan kan åbne en god mulighed for at følge op på og videreudvikle arbejdet med børne- og ungdomskulturen i Viborg Kommune fremover.

De mange initiativer og forsøg på området, samt den konstante politiske opbakning danner et godt grundlag for det fremtidige arbejde.

Ved fortsat at give børne- og ungdomskulturpolitikken en central placering i den nye temaplan understreges ønsket om fortsat at gøre Viborg Kommune til en kommune, hvor det er godt for børn og unge at vokse op.

Den hemmelige frø besøgte en lang række børnehaver for at få noget at vide om, hvad børnene legede. Frøen skulle bringe bud til prinsessen, som sad på slottet og kedede sig. Hun kunne ikke finde ud af at lege uden børnenes hjælp. Til sidst inviterede prinsessen børnene til fest for at fortælle, at nu havde hun lært at lege.

Kulturfrø - en erfaringsopsamling

Modelkommuneforsøget Kulturfrø 1997-2000.

Et treårigt samarbejds- og udviklingsprojekt på børnekulturområdet mellem det tværministerielle udvalg Kulturens Børn og Viborg Kommune. I slutfasen blev projektet overtaget af Kulturrådet for Børn.

Økonomi :

1,85 mill. fra Kulturministeriet

900.000 kr. fra Viborg Kommune.

Desuden har der været søgt midler eksternt til mange af delprojekterne.

Generelt har deltagende institutioner mv. selv bidraget med arbejdskraft og økonomi

Styregruppen

2 medlemmer fra Kulturens Børn (Kulturrådet for Børn)

3 forvaltningschefer fra Viborg Kommune (henholdsvis Børne- og Ungdomsforvaltningen, Kultur- og Fritidsforvaltningen og Social- og Arbejdsmarkedsforvaltningen).

2 medlemmer fra Kultur- og Fritidsforvaltningen (den ledende børnebibliotekar og fritidskonsulenten).

Koordinationsgruppen

2 medlemmer fra Kultur- og Fritidsforvaltningen

2 medlemmer fra Børne- og Ungdomsforvaltningen

1 medlem fra Social- og Arbejdsmarkedsforvaltningen

Delprojekter

Projektet har været karakteriseret af en lang række (ca. 20) større og mindre delprojekter. Projekterne er beskrevet i bogen: *Frø på 100 måder. En kogebog i børnekultur*. Af Birgit Krøijer.

Desuden har en række arbejdsseminarer været en af grundpillerne i Kulturfrø.

Af Birgit Krøijer

Indledning

I perioden 1997-2000 var Viborg Kommune udpeget til modelkommune af Det Tværministerielle Udvalg, Kulturens Børn. Projektet fik navnet Kulturfrø. Efter aftaleperiodens udløb fortsatte projektet som en fast bestanddel af Viborg Kommunes børnekulturelle aktiviteter, dog på et mindre omfattende niveau.

I denne artikel vil jeg beskrive nogle af de erfaringer, som vi fik i dette projekt ved at udvikle børnekulturelt arbejde på tværs af kommunens forvaltninger og ikke mindst ved det direkte samarbejde med det statslige niveau.

Baggrunden for Kulturfrø-projektet

Baggrunden for at Kulturens Børn udpegede Viborg Kommune til modelkommune på børnekulturområdet fra 1997-2000 var blandt andet kommunens mange projekterfaringer på området, samt det faktum at børnekulturarbejdet havde en fast forankring - i dette tilfælde i Børnebiblioteket.

Formålet med modelkommuneforsøget var:

”at styrke og udvikle indsatsen på det børnekulturelle område i et samarbejde mellem Viborg Kommune og Kulturens Børn. Dette skal ske ud fra et helhedssyn på børns og unges opvækst og med inddragelse af alle relevante parter, ikke mindst børn og unge selv. Der skal herunder sættes særlig fokus på de områder, hvor Viborg Kommune allerede har gjort erfaringer i arbejdet med børn og kultur”.

”Kulturens Børn ønsker at afprøve hvad en bedre tværfaglig og tværsektoriel organisering kan betyde for mulighederne for at udvikle nye metoder og strategier for det børnekulturelle arbejde.

Resultaterne af dette forsøgsarbejde skal senere gerne kunne bruges uden for Viborg Kommunes grænser”.

I forlængelse af disse ønsker blev der udarbejdet en decideret samarbejdsaftale mellem kommunen og Kulturens Børn. For at give projektet gennemslagskraft var det af stor betydning, at deltagelsen i projektet blev vedtaget politisk, samt at kommunens økonomiske andel i forsøget blev vedtaget i økonomiudvalget. Det signalerede, at der her var tale

om et fællesprojekt, som gik på tværs af forvaltningerne. For at understrege dette, sad de tre forvaltningschefer fra henholdsvis kultur-, social- og pasningsområdet i forsøgets styregruppe.

Målgruppe

Projektet havde alle kommunens børn og unge op til og med 16 år som målgruppe. Herudover skulle også alle relevante grupper af voksne, organisationer, institutioner, foreninger, interessegrupper, enkeltpersoner mv. ... inddrages i det omfang, det var nødvendigt og ønskeligt. I kommunens forvaltning skulle alle politiske udvalg og forvaltningsområder, herunder alle relevante fagudvalg og institutioner, så vidt muligt inddrages i projektet. På denne måde kunne projektet få gennemslagskraft på alle niveauer i kommunen.

Erfaringer

- Administrativt og organisatorisk:

Den administrative sammensætning af styregruppen, viste sig at have stor betydning. De tre forvaltningschefer fik gennem projektforløbet både et godt kendskab og et medejerskab til idegrundlaget og det tværfaglige samarbejdes positive sider. Det viste sig derfor også at være en

fejl, at de øvrige chefer, nemlig cheferne for teknisk forvaltning og planlægnings- og udviklingssekretariatet, ikke indgik i gruppen, fordi der også i disse forvaltninger bliver truffet mange beslutninger vedrørende børn og unges dagligdag.

På samme måde fik koordinationsgruppens medlemmer (også sammensat på tværs af de tre forvaltningsområder) større indsigt i kommunens forskellige forvaltningsområder, hvilket betød, at evnen til at fokusere på målgruppens behov og ønsker i stedet for den administrative opbygning blev udviklet. Her er det vigtigt, at gruppens medlemmer er ligestillet i forhold til frikøb til møder osv. for at give et fælles ansvar. Et frikøb til opgaven sikrer desuden den ledelsesmæssige opbakning.

- Praktisk:

En handleplan med målområder på kortere og længere sigt blev udarbejdet og var efterfølgende helt nødvendig i forbindelse med udvælgelse af satsningsområder og projekter. En veldefineret målsætning og handleplan kunne bruges til at dokumentere, at projekterne skulle være tværsektorielle og nyskabende. Samtidig blev diskussioner om udvælgelse af ideer og ansøgninger lettere, når målsætning og handleplan var klare.

Grundpiller

Nogle faste grundpiller var et stort plus for projektet.

I starten blev der udarbejdet en oversigt over de projekter, som tidligere i anden sammenhæng havde været i gang rundt omkring i kommunen. Den blev samtidig en status over de ressourcepersoner med erfaringer i praksis, som kommunen rummede.

I selve kulturfrø-projektet blev de årlige arbejdsseminarer en stor inspirationskilde for arbejdet. Her var der mulighed for en dialog og ideudvikling med praksisfeltet om aktuelle temaer. For at muliggøre denne dialog i praksis var det nødvendigt at etablere et effektivt kulturkontaktnetværk på alle niveauer.

Kulturkontakt-netværk.

At lave et velfungerende kultur-netværk er krævende, men også givtigt. Det tog ca. ½ år at opbygge netværket med en kultur-kontaktperson på hver institution. Opdateringen af netværket er ”fast arbejde”, det kræver i hvert fald mindst en halvårlig justering. Erfaringen viste desuden, at et netværk ikke fungerer optimalt ved kun at blive fodret med skriftlige informationer. Det er nødvendigt med mødet mellem mennesker, dialogen og erfaringsudvekslingen, og møderne skal være så vedkommende og praktisk orien-

terede, at de er værd at komme til. De kvartalsvise koordinationsmøder udviklede sig derfor fra at være rent orienterende til at blive meget mere dialogprægede.

Mange skoler og institutioner gav timer til arbejdet, hvilket sikrede en orientering om projektet på møder mv. Ideen med at informationer fra projektet tilgik såvel institutionens leder som kontaktpersonen fungerede godt. Lederen fik således de nødvendige informationer, samtidig med at kontaktpersonen på stedet fik de oplysninger, som skulle til for at gå i dialog med både kolleger og ledelse om de konkrete projektmuligheder.

Organiseringen af de enkelte projekter

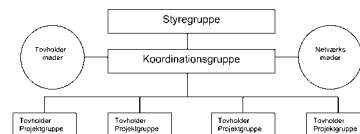
De mange delprojekter (ca. 20) gjorde det nødvendigt at udvikle en særlig netværksstruktur. Mange projekter udsprang af ideer fra seminarerne, og hver arbejdsgruppe havde en tovholder, som var bindeleddet til koordinationsgruppen. Projekterne udsprang dels af ideer og ønsker fra koordinationsgruppen, men i endnu højere grad fra græsrodderne. Det viste sig, at idemagerne i stort set alle tilfælde var ivrige efter selv at være med til at føre ideerne ud i livet, og derfor hellere end gerne gik ind i at realisere dem.

Mange af projekterne var forholdsvis store og nyskabende, fx børns

vendepunkter, hvor gruppen satte sig for at undersøge hvilke positive vendepunkter, der kan betyde noget for ændringer i børn og unges tilværelse. Mange mindre projekter tog udgangspunkt i at give nye muligheder for at opleve/afprøve kulturens mangfoldighed på tværs af forvaltninger, foreningsliv osv. I starten deltog et medlem af koordinationsgruppen i projektgruppemødet for at medvirke ved udviklingen af det enkelte projekt.

Tovholderen

Tovholderen på det enkelte projekt underskrev en ”kontrakt” om beføjelser og forpligtelser i forhold til det overordnede projekt. Tovholderopgaven var lønnet efter opgavens størrelse. Der blev afholdt fælles tovholdermøder, hvor tovholderne udvekslede erfaringer og løsningsforslag. Desuden gav møderne mulighed for at følge projektet som helhed.

Mange søgte eksterne midler til delprojekterne. Det er ofte lettere at søge projektmidler, når ansøgningen ikke kommer fra kommunal side.

Grusgravprojektet. Børns ret til krat

Grusgrav-projektet er et af mange eksempler på arbejdet i Kulturfrø. Her kunne mulighederne for børn og unges medindflydelse i et lokalområde afprøves konkret. Ideen udsprang af et af Kulturfrøs arbejdsseminarer, hvor en gruppe bestående af en skoleinspektør, en naturvejleder og en skovfoged fremviste et forslag med 8 kratpunkter, som skulle bringe børns mulighed for krat på dagsordenen.

8 kratpunkter der bringer børn på banen

Vi vil gerne, om Viborg Kommune køber en camouflage-malet cykel til en overkratmester som ansættes over en 3-årig periode.

Vi vil gerne, at der bliver holdt en gødnings- og grokonference hvor overkratmesteren instruerer i forskellige forgreninger af kratskydnings muligheder for de fungerende kratmestre (pedeller, varmemestre, viceværter, byplanlæggere og andre der er dybt ansvarlige for børns kratmuligheder).

Vi vil gerne, om den højeste prioritet i enhver byplanlægning og udstykning er børnenes mulighed for krat.

Vi vil gerne, at alle der arbejder med fællesarealer tænker på børns krat og kroge, inden de tager ladegreb på deres beskærersakse, plæneklippere og flishuggere.

Vi vil gerne, at børn glæder sig til at komme ud i alt slags vejr.

Vi vil gerne, om alle de muligheder for kratpladser, der faktisk eksisterer, får mulighed for at skyde op.

Vi vil gerne, om Viborg bliver kratkommunernes topskud.

Efterfølgende udbød Kulturfrø-gruppen muligheden for at søge penge til at sætte børns medindflydelse og det lokale samarbejde på tværs i et område på dagsordenen.

Flere forslag var fremme, men valget faldt på Søndre bydel, hvor man netop skulle i gang med at finde ud af, hvordan et kæmpe-stort grusgravsareal, som skulle overtages af kommunen, kunne anvendes. Her var en oplagt mulighed for at afprøve børn og unges direkte medindflydelse.

Hele området, inklusiv skrænternes mirabellekrat, tilgrænsende kolonihaver og udstykninger, beløber sig til 63.700 m². Kulturfrø kontaktede de mange interessenter i området og fandt en tovholder på projektet, pædagog Susanne Andersen fra en af børnehaverne i området.

Fra området meldte der sig mange samarbejdspartnere. Det var:

- Skolerne
- Skolefritidsordningerne
- Spejderne
- En børnehave
- Daglejen
- Kirken
- Beboerrådgiveren i områdets blokbebyggelse

Aktive børn og unge

Første skridt var en åbent-hus dag en lørdag, hvor alle interesserede børn, unge og voksne var inviteret til at møde op og besigtige

området. Børnene fik mulighed for at tegne, skrive eller diktere de ønsker og ideer, de havde. Der var desuden mulighed for at bruge engangskameraer. Ideerne blev løbende gjort tilgængelige for alle i Børnekultursamrådets telt, der var stillet op til lejligheden.

Efterfølgende viste det sig, at der naturligvis var mange andre interessenter i arealets anvendelse, da der også var tale om udstykning af grunde. Og så var der en særlig stærk interesse hos den nærmeste skole, som her kunne få en tiltrængt mulighed for bedre udendørsfaciliteter.

Ejerskabet til projektet lå hos Børne- og Ungdomsforvaltningen, og Kulturfrø-tovholderen blev senere indlemmet i den arbejdsgruppe, der var nedsat.

Efterfølgende blev der afholdt nogle rigtig gode temadage, hvor børn og unge fra området fremlagde deres forslag til områdets anvendelse. Blandt andet havde en 8. klasse lavet et flot og gennemarbejdet forslag.

Børnenes ønsker kontra de voksnes

Børnenes forholdsvis beskedne ønsker viste sig ret hurtigt at kolliderer med de voksnes (læs forvaltningens) ønske om mere ordnede forhold. Børnenes ønske om en skov resulterede på planen i en samling af træer, der stod pænt på række.

Desuden ønskede skolens ledelse, at de mere farlige aktiviteter blev nedtonet, at der blev asfalterede områder, og at der kom stier med lys på.

Et ønske fra Kulturfrø om at få kontaktpersoner i fx teknisk forvaltning, som kunne tale børnenes sag, viste sig at bære frugt. Et meget stort ønske fra børnene om at få fjernet det kæmpestore hegn, som indhegnede området, blev fulgt.

At have en ambassadør for børnene (tovholderen), bar ligeledes frugt. Tovholderen har gennem hele processen ageret som børnenes talerør og gang på gang på de officielle møder (hvor børnene ikke deltog) fremhævet og erindret om børnenes egne ønsker. Det har betydet, at Kulturfrø og dermed børnene har været inddraget i prioriteringen af ønskerne.

En tovholders erfaringer

Som tovholder på projektet for Kulturfrø har Susanne Andersen haft følgende oplevelser:

”Det har som voksen været utrolig dejligt at se, hvordan børnene uanset alder påtager sig det ansvar, de er blevet givet. Samtidig har jeg glædet mig over den omsorg, de har udvist i planlægningen. De har fra starten vidst, at der skulle være plads til alle både små børn, handicappede og voksne”.

Arbejdet med grusgraven er gået stille og roligt fremad, nok for roligt for nogen, som synes, at hvis man bare fra starten havde ladet de voksne beslutningstagere bestemme, så var det hele gået meget hurtigere.

Børnene har faktisk været gode til at forstå, at tingene har taget tid. Og børnene har også fået en fornemmelse af, at ikke alt bliver, som man har foreslået. Henrik fortæller sin mor, at han har været med til at foreslå, at der skal plantes en lille skov. Moren svarer, at hun glæder sig til at gå op i skoven med sit barnebarn og fortælle, at den skov har hendes dreng været med til at plante. Hvortil Henrik svarer: ”Jamen mor, det er jo ikke sikkert, der kommer en skov. Vi har jo ikke flere millioner”.

Kulturfrøs funktion

Kulturfrøs koordinationsgruppe har haft en særlig funktion i dette projekt. Det har drejet sig om i den årelange proces at bakke op om tovholderen for at holde fokus på børnenes behov og ønsker, samt at forsøge at skyde nogle brecher ind i det administrative system, som ikke er vant til at have en direkte kontakt til denne gruppe brugere.

Samtidig er det tvær-institutionelle samarbejde blevet oplevet som noget meget positivt. Ingen

tvivl om at der her har været arbejdet hen mod et fælles mål, som drejede sig om at skabe bedre lege- og oplevelsesmuligheder for områdets børn på børnenes egne betingelser.

Kulturfrø har desuden gennem en række aktivitetsdage i grusgraven formået at sætte fokus på grusgraven som et sted, der kan bruges af områdets børn og voksne i fællesskab.

Ønsket om at gøre Viborg Kommune til stedet, hvor børns ret til krat er i højsædet, og hvor børnene respekteres som fuldgældige borgere med ret til indflydelse på eget liv, er endnu ikke nået, men grusgravsprojektet er og har været et skridt på vejen.

Spørgsmålet er mere, om de voksne er klar til at være med til at lade børnene bestemme, ikke om børnene er i stand til at medvirke og være ansvarlige.

Som en dreng fra 9. klasse sagde: ”Nu håber jeg virkelig, at politikerne tager det her alvorligt”.

Et efterfølgende interview med tovholder Susanne Andersen viser klart, at arbejdet har haft stor personlig værdi for hende. Det har givet mulighed for at arbejde tværfagligt, og ikke mindst at komme i en direkte dialog med børnene. Hun giver udtryk for, at vi kan lære utrolig meget ved at lytte til

børnene, man kan slet ikke lade være med at blive børnenes ambassadør i forhold til ”systemet”. Projektet har været meget længere undervejs end forventet, men resultatet har været meget positivt, børnenes egne ideer er blevet meget synlige i det færdige resultat. At have den samme tovholder i hele forløbet har gjort det muligt at holde fast i udgangspunktet, nemlig hele tiden at huske på, om det egentlig var det, børnene sagde oprindeligt. Negativt kan det siges, at timelønnen i en sådan funktion er meget lav, det hele tager altid betydelig længere tid end beregnet.

Konklusioner vedrørende Kulturfrø - projektet

Citaterne nedenfor er uddrag fra evalueringen af Steen Kabel: *Børnekultur - på tværs af Viborg Kommune. En erfaringsopsamling af modelkommuneforsøget. Kulturrådet for Børn, Kulturministeriet 2001.*

De svage punkter

Det lykkedes ikke helt

- at få nedbrudt barrieren mellem de forskellige forvaltninger således at det børnekulturelle aspekt blev en naturlig del af den måde, som de enkelte forvaltninger tænker og handler
- at få etableret et sammenhængende efteruddannelsesforløb

- at få netværksgruppen til at fungere som det basisfundament, der skulle formidle projektets aktiviteter til fagpersoner på området. Specielt var skoleleverdenen ikke særlig aktiv i netværksarbejdet
- at få projektet forankret på en sådan måde, at der er udstukket nogle konkrete politiske målsætninger for, hvordan børnekulturen skal udvikle sig i Viborg Kommune i de kommende år.

De stærke sider

Det lykkedes

- for Viborg Kommune at styrke og udvikle indsatsen på det børnekulturelle område ud fra et helhedssyn på børn og unges opvækst med inddragelse af mange relevante parter - herunder børn og unge selv
- for Viborg Kommune at sikre et alsidigt og vidtfavnende tilbud af kulturelle oplevelser til børn og unge i kommunen
- delvist for Viborg Kommune at få etableret et tværgående samarbejde på tværs af de traditionelle organisatoriske faggrænser
- for Viborg Kommune at få sat børnekulturen på den politiske dagsorden
- for Viborg Kommune at gøre børnekultur til et centralt begreb i børn og unges opvækst i kommunen

Projektet føres videre

- Idemæssigt:

Det blev ved kulturfrø-projektets afslutning pointeret, at man fra styregruppens side gerne så arbejdet videreført som en almindelig driftsopgave. De tre forvaltningschefer ønskede at fortsætte arbejdet i styregruppen og på den måde sætte fokus på en opfølgning af projektet. De enkelte projekter blev forankret i de respektive forvaltninger. Det blev desuden besluttet, at forvaltningerne rent administrativt ville bevilge 150.000 kr. til driftsmidler til Kulturfrø fra 2002 og fremover.

Koordinationsgruppens opgave vil fortsat være at forbinde de forskellige niveauer i kommunen, således at praksisfeltet får mulighed for at iværksætte gode tværgående initiativer.

- Indholdsmæssigt:

Koordinationsgruppen har valgt at satse på et udvalgt tema hvert år. I 2003 var det således børn og bevægelse. Et forsøg på at skaffe legen tilbage i hverdagen og give den motoriske udvikling bedre vilkår. Kulturfrøs årlige seminar er blevet fulgt op med kurser omkring dette emne. Desuden arbejdes der fortsat omkring ibrugtagning og anvendelse (i børnehøjde) af grusgraven i den sydlige bydel.

Indtryk og oplevelser af projektet. Korte interviews med den sidende koordinationsgruppe og tidligere medlemmer i Kulturfrø har givet følgende udsagn:

I koordinationsgruppen oplever man generelt en meget bedre forståelse rundt omkring i kommunen for børnekulturen end før modelkommuneforsøget og også megen goodwill. Man har erfaret, at børn og unges behov skal ses i en sammenhæng, de kan ikke parteres i sociale, kulturelle, sundhedsmæssige og pasningsmæssige dele. Der er således blevet nedbrudt nogle barrierer mellem forvaltningerne. Forvaltningerne kan ellers ofte udefra opleves som små ministerier.

De frie rammer tværfagligt har udløst utrolig meget energi, så tværfagligt samarbejde er på ingen måde en ekstra belastning. Tværtimod opstår der megen nytænkning,

så de forholdsvis få penge og timer, der er investeret, giver rigtig meget tilbage i form af mere helhedstænkning til gavn for børnene.

Kulturfrø har haft speciel god gennemslagskraft, hvor man har arbejdet i lokalområder. Her har et godt sammentømret netværk fra forskellige institutioner i området givet et stort engagement og derfor fået en masse til at ske.

Koordinationsgruppen oplever det som utrolig ærgerligt, at der ikke mere er repræsentation fra social- og sundhedsforvaltningen (nedprioriteret pga. økonomi). Ikke mindst fordi man her netop som årets tema har valgt at arbejde på at få leg og bevægelse tilbage i børnenes hverdag, og her må der siges at være en sammenfaldende interesse med social- og sundhedssektoren. Gruppens første

repræsentant fra social- og sundhedsområdet mener, at tilbud på kulturområdet bør indgå som en selvfølgelig del af enhver social handleplan for børn med særlige behov. Kulturområdet skal også geares til denne udfordring.

I gruppen ønsker man endvidere at styrke netværksarbejdet, og evt. vende tilbage til netværksmøderne, da møderne er en nødvendig forudsætning for en kvalificeret dialog med praksisfeltet.

Kulturfrø har i høj grad været en projektskole for de involverede, et lærestykke i de positive og negative sider ved projektarbejde. Erfaringerne herfra har vist sig særdeles værdifulde i det videre arbejde, både i relation til helt nye projekter samt i videreudviklingen af det tværsektorielle arbejde i kommunen i det hele taget.

Fra skrot til skulptur. Kulturfrø.

En fælles vision

Interview med borgmester Johannes Stensgaard og formand for Viborg Amts Undervisnings- og Kulturudvalg Alex Lind.

Af Claus Reiche og Birgit Krøijer

En efterårsdag i 2003 satte vi KulturPrinsens fædre stævne. Ikke for at undersøge, om de ville vedkende sig faderskabet - for det gør de allerede offentligt og med stor glæde - men for at få et indblik i, hvad det er for motiver og hensigter, der driver to garvede politikere til at interessere sig så vedholdende og voldsomt for børnekultur.

Egnsudvikling

På spørgsmålet om hvordan et amt og en kommune finder på at gå i så tæt samarbejde - og så lige om børnekultur? svares der prompte og med et glimt i øjet, at det er fordi, de har set lyset samtidig. Forklaringen er nærmere bestemt, at der er tale om nogle heldige sammensætninger af personer, som er enige om, at det er en vigtig politisk opgave - måske en af de allervigtigste når det kommer til stykket - at forholde sig til vore børn, og til hvordan vi opdrager og uddanner dem.

En af de helt pragmatiske tilgange i deres politiske forhold til børn handler om egnsudvikling, om at få folk til at flytte til byen og amtet. Og i den sammenhæng er gode kulturtilbud til børn og unge et vigtigt parameter for mange moderne mennesker, når de skal vælge nyt bosted. Ifølge Johannes Stensgaard er det ”svært at se, hvordan det ville have set ud, hvis vi ikke havde satset på børnekultur, men jeg tror da, at det, at vi i Viborg har et rigt børnekulturliv og har satset på det og er blevet kendt for det i hvert fald i nogle kredse, har været medvirkende til, at Viborg har haft den vækst, vi har haft. Viborg har faktisk i perioder i de sidste 10 år været Danmarks hurtigst voksende by og har dermed befæstet sin position som Midt- og Vestjyllands største by. Så væksten i Viborg har bl.a. haft baggrund i, at det er et kvalitetssted at bo. Til kvalitet hører også gode forhold for børn, og i dag lægger forældrene utrolig stor vægt på forholdene for deres børn, måske mere end nogensinde. ”At denne erkendelse af børnekulturen som et vigtigt satsningsområde er ved at vinde bredt indpas i amtet, kan ifølge Alex Lind bl.a. ses i, at det lykkedes at skabe enighed hele

vejen rundt blandt amtets 17 kommuner, da man for nylig valgte at koncentrere sig om børnekultur i en ansøgning til Kulturministeriets provinspulje.

Fællesskabets ansvar for det gode børneliv

Den egnspolitiske vision om tilflyttere og vækst og øget livskvalitet for de borgere, som i forvejen befinder sig i området, handler imidlertid også om at udvise en etisk og ansvarlig politisk holdning til børn og det konkrete børneliv. For begge politikere drejer det sig derfor om at få fællesskabet til at yde et bidrag til, at børn får gode muligheder for at udvikle sig og blive kreative, socialt velfunderede selvstændige mennesker. ”Vi skal gøre noget måske mere visionært og mere systematisk omkring det med at have med børnene at gøre i fællesskabet”, siger Johannes Stensgaard. For ham er det en holdning, som bunder i en erkendelse af de forandringer, der er sket i børns vilkår indenfor det sidste par generationer. Næmlig fra dengang vi havde mor-derhjemme-i-familientilværelsen og til nutidens institutionsprægede børneliv, ”hvor det selvfølgelig stadig er forældrene,

som har hovedansvaret for opdragelse og uddannelse, men hvor fællesskabets ansvar er meget stort. Det tror jeg, man er ved at blive bevidst om, og det tror jeg hænger meget sammen med bevidstheden om børnekultur og om børneopdragelse. Der snakkes også meget om folkeskolen og om hele opdragelses- og uddannelsesaspektet - for børn er jo nogen, man snakker om i det her samfund. Man burde i virkeligheden have gjort det for en 30-40 år siden, men det er først nu, at vi kan se, at det nok er nødvendigt, at vi tager lidt mere systematisk fat på fællesskabets ansvar for børnene, opdragelse og uddannelse”.

I sammenhæng hermed mener Alex Lind, at det er vigtigt ikke at betragte børn som en ensartet masse, men som mennesker med forskellige behov. Han fremhæver betydningen af, at der skal være noget for alle børn, også noget for dem, der måske har det lidt svært i skolen og pointerer, at man må bestræbe sig på at finde frem til, hvor hvert enkelt barn er stærkest, ”så vi kan få dem til at blomstre”. Uanset styrkernes karakter vil det være en styrkelse af børnenes fællesskab og en frigørelse af kræfter, som de selv kan udvikle videre. I praksis handler det derfor om at tilbyde nogle ”skæve vinkler”. Fx i form af tilbud, hvor professionelle kunstnere (”der ser på

verden sådan på en lidt anderledes måde end de fleste gør”) og børn arbejder på at lave noget sammen. ”Det gør, at du skaber nogle ting i børn, som du eller ikke ville gøre med det etablerede system, og det synes jeg da, er det helt sjove ved det”.

Ikke tykke planer men klare mål

Selvom det mange steder stadig er svært at få børnekulturen sat på dagsordenen, fordi der er så meget andet, der vejer tungere og beslaglægger budgetterne, fornemmer begge politikere for det første, at der jfr. ovenfor er en voksende bevidsthed i befolkningen om betydningen af en levende børnekultur, der også er ved at komme til udtryk blandt politikere generelt. Og for det andet påpeger de, at det er forholdsvis let at imødekomme interessen, fordi det er muligt for relativt få penge at få meget netop på dette område – hvilket er tillokkende for alle politikere og altså også for økonomiudvalgsmedlemmer.

Når man så tager fat på dette felt, mener Alex Lind ikke, at det er så vigtigt at få formuleret en børnekulturpolitik, hverken i amtet eller kommunen: ”Jeg er meget praktiker på det område. Jeg har set så mange store planer, set alverdens ting skrevet ned og set tykke

ideer. Men det, der er væsentligt for mig, er, at man nogenlunde ved, hvad det er, man går efter indenfor de første 3-4 år, for derefter ændrer tingene sig igen”. Og Johannes Stensgaard tilslutter sig: ”Jeg er enig i, at når vi taler om det politiske overordnede kommunale og amtskommunale niveau, så tror jeg ikke, vi skal bruge årevis på at skrive store tykke planer. Jeg tror, det allervigtigste på det niveau er at få formuleret målet klart, så vi kan fortælle om det og få vore borgere og andre, vi gerne vil tale til, til at forstå det. Man skal altid stille sig spørgsmålet: Hvorfor, hvad er det vi vil - sådan den helt basale, overordnede mening med det hele - skrevet ud i så kort form og så klart, at det også kan tænde andre end os, der er med til det for øjeblikket. Det tror jeg, er det vigtigste. Når man så har gjort det og har fået et vist fodfæste - det har vi så i vort tilfælde både i amtsrådet og i byrådet - så går vi i gang for at demonstrere, hvad det er vi snakker om. At der så selvfølgelig også på dette her område iblandt embedsmænd og forskere skal udredes et stykke arbejde, der går dybere ned i materien og analyserer vort sind og samfund, det er noget andet”.

Et helhedssyn på børn

Birgit Krøijer, som i mange år har arbejdet med børnekultur i kom-

munen, anfører, at det egentlig ikke er så svært at få det politiske niveau til at gribe ideerne og tanker, men at det kan være meget svært at få embedsmandsniveauet til at gribe dem og forny sig og måske samarbejde på tværs.

Måske fordi man dér har nogle meget lukkede systemer, der opdeler børnene og deres verden i forskellige, adskilte forvaltninger og ordninger. Hertil replicerer Johannes Stensgaard, at det netop er på baggrund af tidligere forsøg i kommunen med at få forvaltningerne til at arbejde sammen om at etablere et helhedssyn på børn og børneliv, at man har etableret børnekulturcentret KulturPrinsen, som skal være et fælles omdrejningspunkt for sektorerne. ”For at kunne overskue verden”, siger han, ”er vi nødt til at opdele den i portioner, og det har så den bagside, at de naturligt har en tendens til at koncentrere sig om deres egen del af verden - og for børns vedkommende har det i nogle tilfælde i virkeligheden været absurd, idet de udmærkede sig ved at skulle vokse op fra en sektor til en anden og videre til en tredje af denne kasseopdelte verden. Derfor er det vigtigt, ikke mindst når det drejer sig om børneområdet, at få arbejdet med at anskue børnene som en helhed, fra de er spæde, til de er voksne, og der tror jeg, at sådan noget som den her

institution, men også andre tiltag, som man kan lave i kommunerne, markerer de ønsker om at kigge på tværs af sektorerne. Det er en svær øvelse, fordi man er indenfor hver sin boks i de kommunale forvaltninger - og der er man travlt optaget af den opgave, man som udgangspunkt har fået. Så det her er også noget med nyskabende virksomhed, og nyskabelse er altid svært i denne verden”.

Eksemplets magt

Alex Lind og Johannes Stensgaard er enige om, at intentionen med KulturPrinsen er at etablere en organisation og et tilbud, som kan skabe kvalitativt nye tilbud til gavn og glæde for børn og unge i kommunen og amtet. ”Vi er, siger Johannes Stensgaard, selvfølgelig glade for, at det er vore børn, som først nyder godt af det, der sker”, men erfaringerne med aktiviteterne skal også gøres tilgængelige, så de kan være til nytte for børn og unge andre steder”. ”Vi laver meget, som gavner vore egne børn og gavner vores egne levevilkår og livskvalitet i amtet”, siger han, ”men jeg tror, det er vigtigt, at vi hele tiden har for øje, at det vi laver, det er eksempler, som gerne skulle give anledning til efterlevelse og efterfølgelse udenfor vores verden. Det synes jeg, er den store indsats, og jeg tror også, det er den tanke, der kan være med til

at holde liv i vores egen måde at gøre det på for vore egne børn. Altså tanken om, at det vi gør, skal være grænseoverskridende og nyskabende og epokegørende. Det vil gøre, at det vi gør for os selv, bliver spændende og interessant - samtidig med, at det har sigte på at gøre andre opmærksom på, hvor vigtigt det er, det her”. Og ”det gør vi”, uddyber Alex Lind, ”efter min mening ved, at KulturPrinsen foruden at være en initiativtager, en igangsætter og en idéskaber - også er en vidensopsamlende og formidlende organisation. For det er jo ikke meningen, at KulturPrinsen skal ud og lave det hele. Al kultur i Viborg Amt eller i Danmark skal ikke organiseres her fra. Så det, der forhåbentlig kommer til at ske i større og større omfang, det er, at via eksemplets magt og via den viden og den know how, der opsamles her - og via den kursusvirksomhed, der kommer i gang her - så kommer tingene til at gå i gang af sig selv - ikke mindst ude i Viborg Amt. Og så kan vi forhåbentlig sætte et fingeraftryk på udviklingen i Danmark generelt. Vi skulle jo gerne i gang og blive et sted, der er lige så interessant at besøge for børnekulturelt interesserede børn og voksne i hele Europa, som Regio Emilia er i dag i andre sammenhænge. Det synes jeg, skal være vort mål”.

Formidling og forskning

I forestillingerne om centrets fremtidige virke spiller indsamling, systematisering og viderebringelse af erfaringer altså en stor rolle som et middel, der kan bidrage til et bedre børneliv, eller som Johannes Stensgaard udtrykker det: ”der er altså brug for en organisation som bl.a. den her til at få formidlet, systematiseret og bragt videre ud i verden, når der er sket noget godt, så andre kan gå hen og gøre ligeså”. Til det at levere den gode idé og det gode eksempel til efterfølgelse hører der imidlertid den pointe, at det derefter er op til den enkelte kommunalbestyrelse, skoleledelse el.lign. selv at overtage initiativet og at finde egne midler til dens realisering: ”Jeg vil godt her vende tilbage til en af mine kæpheste”, siger Stensgaard. ”Vi skal selvfølgelig arbejde systematisk og inspirerende, men stadigvæk skal vi have for øje, at det, vi sætter i gang, skal være med sigte på, at det kan leve af sig selv - også selv om det ikke bagefter har nogen direkte kontakt til KulturPrinsen. Og hvis vore pionereksempler, vore forsøg med fx at bringe børn og professionelle kunstnere sammen, giver gode resultater, og vi kan dokumentere det overfor en større omverden, så er jeg sikker på, at så vil politikere i andre dele af amtet og i andre dele af landet

sige: Hov, der er noget dér, og så må man jo til kassen dér”.

Forskning er en anden af centrets nøgleaktiviteter, og den skal ifølge Alex Lind bl.a. bidrage til den fortsatte udvikling af centrets aktiviteter ved at udlede den ny viden som til stadighed skal korrigerende kursen og afstikke nye retninger i eksperimenterne. I forlængelse heraf uddyber Johannes Stensgaard, at KulturPrinsen skal repræsentere ”grænsefladen mellem viden, teori, forskning og så praksis ude i den daglige, amtskommunale og kommunale verden, blandt familierne og børnene. Og så kunstnerne. Det er der, vi skal befinde os. Vi skal have fat i både den højere videnskabelige verden omkring børn, kultur og det gode børneliv og så den praktiske verden med både børnene, familierne, politikerne, kunstnerne, alle de kreative mennesker, der færdes omkring børn. Det er nok positionen, vi skal befinde os i”.

Partnerskab med erhvervslivet

Ifølge Johannes Stensgaard er det vigtigt at få sat skub i den nødvendige udvikling af det børnekulturelle felt for at sikre, at vi kan få den samfundsudvikling vi ønsker. For at det kan lykkes, skal alvoren i budskabet ekspliciteres og kommunikeres rundt til rigtig mange

mennesker, og det sker bedst ved, at erhvervslivet kommer på banen. For som han siger: ”hvis det er vigtigt for erhvervslivet, så vil det åbne meget store forståelsesporte ude i vort samfund. For erhvervslivet ved vi alle sammen, at vi skal leve af. Det er meget basalt for at kunne eksistere materielt. Hvis vi nu kunne få endnu flere til at forstå, at det med børnekultur er så vigtigt for erhvervsvirksomhederne og for erhvervslivet, så har vi åbnet nogle gevaldige porte for forståelsen - og det er så også det, vi forsøger på. Dels har vi jo ladet os sparre med erhvervsmanden Lars Kolind, som også er tidligere børnekulturrådsformand, og dels vil vi så selv nu etablere en gruppe bestående af højt placerede erhvervsfolk og ildsjæle ud i børnekultur som backinggroup for vores kulturprins. Det tror jeg er en af de vigtige veje i udbredelsen af forståelsen for, hvor alvorligt og vigtigt det her er. For kan vi få nogle erhvervsfolk, som er kendt for at være dynamiske og talbaserede og målrettede og indtjeningsrettede osv. til at gå ud og sige, at der er altså nogle bløde værdier her, som er basale for dansk erhvervsliv, altså at vi får en arbejdskraft, som er gearret til det at kunne det, vi skal leve af i Danmark i fremtiden - at være kreative, uddannede osv. - så tror jeg, at vi når langt. Det skal

vi satse hårdt på at få oparbejdet med hjælp fra det store, tunge erhvervsliv. Og jeg har faktisk oplevet nogle gange indenfor de sidste par år, når jeg har holdt oplæg for

forsamlinger af yngre erhvervsfolk, at de interesserer sig mere for børnekultur, livskvalitetsforhold i deres samfund, end de interesserer sig for motorveje. Det handler nu

meget mere om at kunne tiltrække medarbejdere, at det vigtigste råstof er gode medarbejdere - og det er jo nutidens børn, der bliver til fremtidens medarbejdere ...

KulturPrinsens fædre i aktion

Fra KulturFrø til KulturPrins - erfaringer, visioner og strategier

Af Claus Reiche

Der var engang nogle mennesker. De lagde nogle kulturfrø, som voksede op og blev til nogle smukke eller sjove planter. I nærheden gik der nogle andre mennesker. De lavede hemmelige projekter, som blev til mærkværdige, gode historier.

Menneskene var glade for det, de havde skabt. Så glade at de en dag kyssede hinanden.

Og vupti - stod der til manges store overraskelse - en kulturprins. PAF!

Engang i 1700-tallet betragtede man børn som små uhyrer, der skulle have nogle tæsk. Når de havde fået tilstrækkelig mange, og deres dyriske og umoralske væsen var blevet knægtet, skulle de derefter retledes til at blive dydige, gudsfrygtige voksne. På samme tidspunkt var der andre, der opfattede børn som små kimplanter, som hvis de bare fik lov til at vokse og blev beskåret nænsomt, så skulle der nok komme nogle fornuftige voksne ud af det.

Uanset om det nu handlede om tæsk eller beskæring, så dre-

jede børnesynet sig om, hvad vi voksne skulle gøre ved børnene for at løfte dem op på vores niveau. Selvom mangt og meget har ændret sig siden dengang, så har dette børnesyn været nogenlunde konstant helt frem til for få år siden. Børn var små beholdere, som vi voksne skulle fylde. Vi voksne var tankstation for børnene, både hvad kundskaber og kultur angår.

I de senere år har denne opfattelse ændret sig. Man har fundet ud af, at børn ikke er kulturløse. At de gennem legen er skabere af en egen kultur, som vi tidligere blot ikke har haft øje for. Vi voksne har ganske vist i mange år været enige om, at det er godt for børn at lege. Men vi har ikke vidst hvorfor. Og vi har heller ikke rigtig kunnet se nytten af det - måske fordi leg og arbejde i industrisamfundet har været så langt fra hinanden. I det moderne videnssamfund er innovation og kreativitet i højsædet. Det er de kompetencer, vi sætter vores lid til som dem, der kan gøre vores samfund rigere. Det er dem, der skal bringe det videre og

dem, der skal berige vort liv. Som voksne vil vi gerne opdrage vore børn, så de bliver bedst muligt i stand til at klare sig i deres liv. Vi vil give dem al den viden og lære dem alt det, vi tror, de får brug for. Bl.a. at være kreative og innovative - til glæde for dem selv her og nu og i fremtiden. Det er vores lærings- eller socialiseringsprojekt med børnene og er udtryk for det system af forståelser, som i den aktuelle børnekulturforskning betegnes socialiseringsparadigmet.

Ved siden af dette paradigme er der inden for de sidste 10 - 15 år vokset et andet frem - et kulturparadigme - som i høj grad knytter sig til børns leg. Inden for rammerne af denne forståelse ses legen som et særligt kulturelt udtryk og en aktivitet, hvorigennem børn så at sige producerer sig selv og en forståelse af verden. Det er et paradigme, som er blevet udviklet på grundlag af iagttagelser og analyser af meget forskellig observans. Fx af børn og unge som brugere og forbrugere med egen smag og stil, og som aktivt hand-

lende og forhandlende i familier og institutioner. Specielt har børn og unges forhold til de nye medier været genstand for observation og forskning. Vi voksne har her kunnet opleve og konstatere, hvordan de med afsæt i legekulturen selvstændigt og kreativt håndterer de nye medier - og at det er dem, vi som voksne må spørge til råds og vejledes af, når vi skal bruge computeren, digitalkameraet eller mobiltelefonen. Dette har henledt opmærksomheden på børns egne kulturelle kompetencer, og nærgående studier har vist, at det, som børn arbejder med i deres leg, netop er innovation og kreativitet. De knokler på for at blive gode legere: gode til at skifte roller og perspektiv (fx i deres rollelege), gode til at opfinde og fortælle historier, gode til at lege med ord, specielt de frække, gode til at synge mens de cykler - gode til at aflæse hinandens tricks, gode til at ... you name it. Her eksperimenterer de med forskellige udtryksformer og udforsker grænserne mellem dem, her kombinerer de udtryk på nye måder, her deler de viden og her finder de på overraskende sammensætninger, som åbner sindet for nye muligheder. Ikke for at blive gode samfundsborgere om 20 år, men fordi det er sjovt og spændende - fordi det er frydefuldt at blive god til noget

nyt og erobre nyt land, - fordi det er en god fornemmelse at blive god til noget, kunne noget. Det er børnenes projekt med sig selv.

Disse to projekter står ikke nødvendigvis i modsætning til hinanden - men kan på fornem vis gå hånd i hånd, hvis vi voksne ellers bærer os rigtigt ad.

Erfaringer

Med etableringen af KulturPrinsen i 2002 har politikerne i Viborg Amt og Viborg Kommune taget initiativ til grundlæggelsen af et udviklingscenter for kultur med børn og unge, der skal virke på dette nye vidensgrundlag om børn og kultur. Ideen til et sådant center er ikke grebet ud af den blå luft, men er opstået i sammenhæng med, at interessen for børnekultur igennem en længere årrække er vokset - i takt med at konkrete projekter har opnået succes, givet ny viden og værdifulde erfaringer, har medført forandringer og sat gode, forunderlige historier i omløb.

I amtet havde man opnået succes med at give økonomisk støtte og frit mandat til en mere eller mindre selvbestaltet gruppe af ildsjæle, som arbejdede eksperimentelt med udvalgte målgrupper for at udvikle nye formidlingsformer, hvor børnene var aktivt og ligeværdigt medvirkende. Strategien

var at skabe eksempler til efterfølgelse for andre rundt omkring i det vidtstrakte amt.

I kommunen havde man i forhold hertil opnået succes og varige resultater ved at koble sig på en række statslige forsøgsordninger, som bl.a. gik ud på at etablere brede netværk mellem børnenes institutioner med centralbibliotekets børnebibliotek som koordinerende centrum. Man havde endvidere arbejdet med at etablere samarbejde på tværs af forvaltningerne m.h.p. at skabe en fælles helhedsforståelse omkring børneliv og børnekultur som klangbund både for det daglige arbejde i og mellem forvaltningerne og for deres forholden sig til de løbende projekter. Og så havde man i forbindelse med centralbibliotekets børnebibliotek etableret musiske værksteder (en billedskole for børn og en dramaskole for børn og unge med tilsammen flere hundrede elever) under ledelse af professionelle kunstnere. Sammenlagt spændte erfaringerne vidt, både i bredden og i dybden.

Ledende politikere og forvaltningschefer i amt og kommune, som havde understøttet og med stor interesse fulgt med i det børnekulturelle arbejde, tog på baggrund af de mange positive erfaringer og i pagt med en tiltagende samfunds-

mæssig prioritering af feltet initiativ til et egentligt, forpligtende samarbejde omkring børnekulturen. I forbindelse med finansieringen af planerne forsøgte de kommunale parter at inddrage staten - i første omgang uden held - men besluttede på trods heraf at fortsætte samarbejdet og etablerede i 2002 KulturPrinsen, som skal virke på baggrund af den indhøstede erfaring og viden.

Visioner

Den helt overordnede vision med KulturPrinsen er, at centret skal styrke og udvikle mulighederne for et godt børneliv. Det er det, der er meningen med det hele, kort og godt. Og med til et godt børneliv hører, at der er mulighed for at møde og opleve forskellige former for professionelle æstetiske udtryk og for selv at udøve skabende virksomhed - alene og sammen med andre. Æstetikken er et middel til at skabe og udtrykke mening og et frirum, hvor de mange perspektiver kan inspirere til selv at tænke, selv at opfinde nye udtryk, til selv at være kreativ og innovativ, til at være sig selv - og en mulighed for at sanse og danne sig ind i et fællesskab, udvikle og udvide sociale netværk etc.

KulturPrinsen skal på et aktuelt vidensgrundlag virke som eksperimenterende udviklingscenter for kultur med børn og unge, både regionalt, nationalt og internationalt. I sammenhæng hermed skal centret med sine aktiviteter forestå udvikling af kvalitativt nye kulturtilbud til børn og unge, medvirke til at generere ny viden og udvikle nye formidlingsmetoder i arbejdet med børn og kultur. Centret skal manifestere sig som en kulturinstitution, der tager afsæt i kommunens og amtets særlige interesse for udviklingen af det børnekulturelle felt. Centret skal i sammenhæng hermed medvirke til en skærpelse af den børnekulturelle profil i Viborg Amt og Viborg Kommune og skal inspirere de kulturelle institutioner og vækstlag til øget kvalitet og samarbejde.

Vedtægter for KulturPrinsen, §2

I relation til de to projekter, som jeg omtalte ovenfor, skal styrkelsen af det gode børneliv i denne sammenhæng derfor ske ved, at centret giver mulighed for oplevelser og udvikling af erfaringer og kundskaber - ikke efter den traditionelle påfyldningsmodel - men ved at udvikle kvalitative tilbud, som kan aktivere børn og unges egne kulturelle kompetencer og gør dem til aktører i de processer, som sættes i gang. Dermed leveres der brændstof til deres egne kulturskabende processer, dvs. til de processer hvori

de skaber sig selv. Samtidig kan vi så forsøge at tilgodese vores eget projekt som voksne, der handler om at socialisere børnene ind i fællesskabets kultur, dvs. præsentere dem for det fælles reservoir af udtryk for, hvad det vil sige at være menneske. Centret satser på mødet med den professionelle kunst og kunstner. Her sker der en kobling mellem børns legekultur og de voksne kunstneres kunnen.

Her bringes med andre ord mennesker i forskellige aldre sammen, som i deres daglige virke arbejder med innovative, kreative processer. Dermed skabes der mulighed for et samarbejde, hvor der kan ske en frugtbar udveksling af kunnen og viden til glæde og gavn for begge parter, og at børnenes kreative potentialer udfordres og styrkes. Set i et socialiseringsperspektiv opstår der dermed mulighed for en skærpelse af børnenes kulturelle kvalitetsbevidsthed og en styrkelse af deres evne til at aflæse og fortolke æstetiske udtryk. Det kan potentielt gøre dem til stærke kulturbrugere, som vil være i stand til at navigere i hele det æstetiske sansebombardement - på godt og ondt - som de bliver udsat for hele tiden.

KulturPrinsen

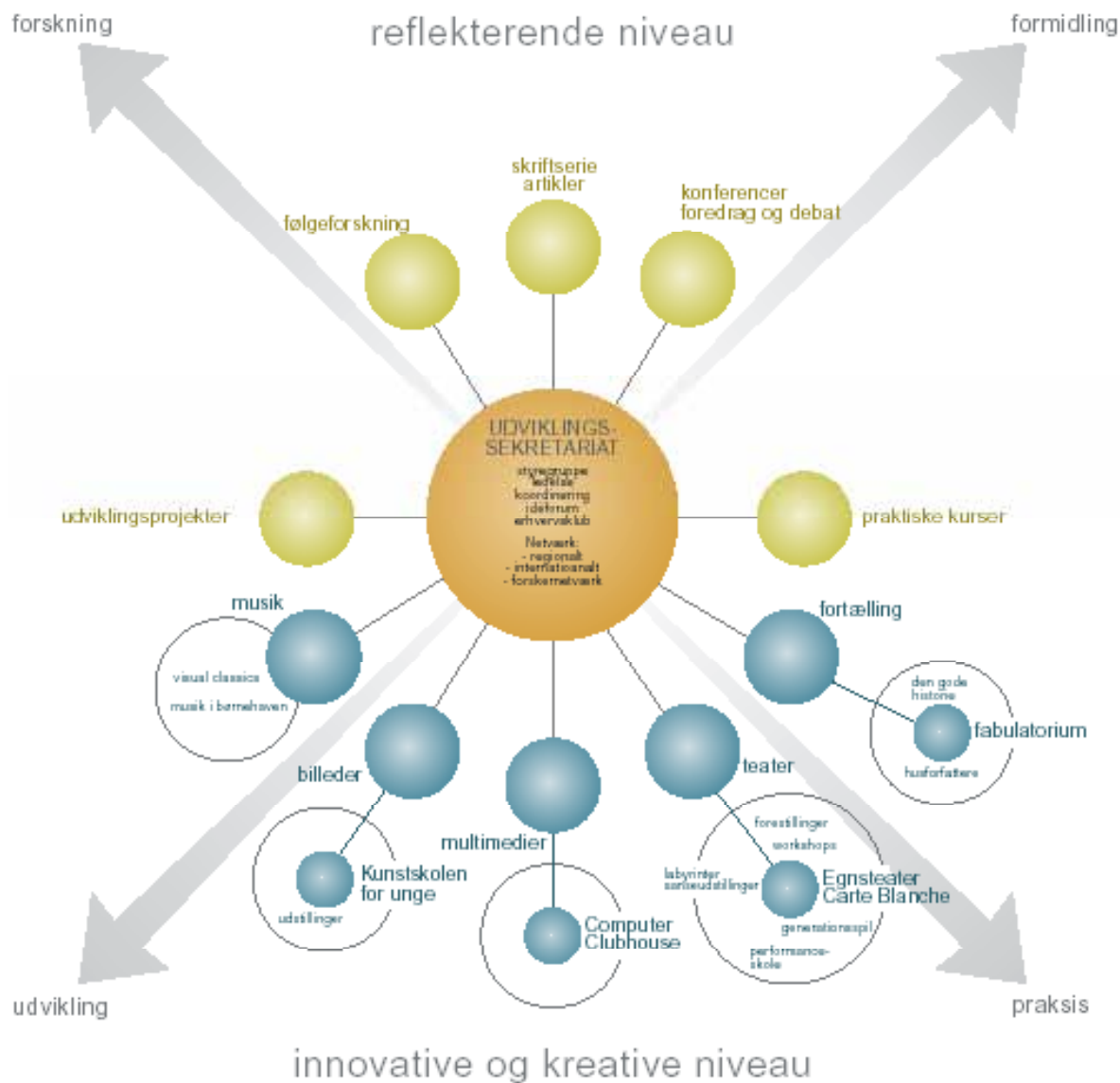

Illustration: KulturPrinsen 2014

Strategier

Visionerne om et bedre og rigere børneliv søges realiseret gennem en målrettet satsning på det børnekulturelle område i og med etableringen af KulturPrinsen, der skal forestå udvikling af nye formidlingsformer, generere ny viden om børn og kultur og formidle sig omkring den. Strategien er jfr. modellen på forrige side en opbygning af professionelle kunstneriske eksperimenterier, som arbejder sammen med børn og unge og et netværk af regionens interesserede kunst- og kulturinstitutioner om at udvikle nye udtryk og nye formidlingsformer. Viden og erfaringer om disse bearbejdes og diskuteres af involverede forskere og formidles via konferencer, kurser, foredrag, publikationer m.m. til de institutioner og offentlige myndigheder i regionen, som på forskellig vis arbejder med børn og unge i et kulturperspektiv. I sammenhæng hermed er det opfattelsen, at kvaliteten i aktiviteterne udspringer af den lokale forankring - og at det er det lokale udgangspunkt, der kan gøre virksomheden interessant både nationalt og internationalt. I det meget vidstrakte amt kan iværksættelsen af en kvalitativ, kunstnerisk og videnskabelig forskning med basis i konkrete initiativer på konkrete lokaliteter imidlertid kun være til glæde for

et begrænset antal børn. Dette problem søges løst ved en omfattende formidling, hvor modeller, viden og erfaringer så inspirerende som muligt kommunikeres ud til alle interesserede, som kunne have lyst til at gøre brug af materialet i deres arbejde med alle de andre børn.

I sammenhæng med ønsket om at få børnekulturarbejdet sat på den samfundsmæssige dagsorden

Udviklingssekretariatet har til opgave løbende at medvirke til:

- at etablere kunstneriske institutioner, der efterhånden knyttes til centret, og som gennem eksperimenterende kunstnerisk virksomhed udvikler nye formidlingsmetoder
- at bringe egnens professionelle kunstnere sammen i et udfordrende miljø
- at knytte amtets kommuner sammen ved at bringe deres kulturinstitutioner i spil med hinanden med henblik på at udvikle det børnekulturelle aspekt
- at iværksætte innovative kurser/uddannelser og at samarbejde med relevante offentlige myndigheder, forsknings- og undervisningsinstitutioner
- at bringe centrets aktiviteter i spil med regionens erhvervsvirksomheder

samarbejder centret med interesserede erhvervsledere i regionen. Hensigten er at udvikle et samtalerum, hvor ideer om engagement og udvikling af kompetencer, og om hvordan centrets virke og udvikling af viden og kundskaber kan gøres relevante for erhvervsvirksomheder, kan udvikles til et konkret samarbejde.

Det har fra starten været opfattelsen, at en forudsætning for at kunne komme med originale kunstneriske og forskningsmæssige bidrag til den fortsatte udvikling af aktiviteterne på børnekulturfeltet er, at centret består af et netværk af indbyrdes forbundne kunst- og kulturproducerende institutioner (fx teater, kunsthøjskole, fabulorium m.m.) som interagerer med et netværk af forskere. Dermed sikres både et fuldt opdateret vidensgrundlag for de kunstneriske aktiviteter og et nyt eksperimentelt frembragt materiale for forskningen. Siden starten i 2002 har centret derfor iværksat Kunsthøjskolen for Unge, der er en overbygning til amtets billedskoler. På kunsthøjskolen arbejder de unge med forskellige billedkunstneriske udtryksformer med vejledning fra et team af professionelle billedkunstnere. Performanceteatret Carte Blanche, som vel nok er Danmarks eneste professionelle teater, der arbejder

med sensorisk teater for og med børn, er blevet ansat som egnsteater med en særlig samarbejdsaftale med KulturPrinsen om at udforske teatermediets interaktionsmuligheder. Centret har bistået til etableringen af Danmarks første Computer Clubhouse, hvor unge i samarbejde med et team af mentorer leger med at udvikle nye computerbaserede, kunstneriske udtryk. Et fæbulatorium, hvor børn og unge i samarbejde med professionelle dramatikere, forfattere og performere arbejder med produktion af egne kunstneriske tekster er på bedding. Centret har desuden i samarbejde med musikpædagoger iværksat et projekt om musikformidling i børnehaven og i et samarbejde mellem kunstnere, børn og lærere udviklet konceptet for en kulturworkshop som alternativ til den traditionelle lejrskole.

Intentionen er på sigt at opbygge en fast kreds af kunstneriske teams så der skabes mulighed for kontinuitet og progression i eksperimenterne.

I efteråret 2003 fik centret bevilget 3,175 mill. kr. af Kulturministeriets provinspulje. Med denne økonomiske indsprøjtning er der givet god mulighed for at fortsætte udviklingen af centret og dermed til i det kommende par år at afprøve centerkonstruktionens poten-

tialer. Det sker nærmere bestemt i form af et stort udviklingsprojekt, som indholdsmæssigt drejer sig om udforskning af nye formidlingsformer i et interaktivt perspektiv. I projektet deltager amtets tre professionelle børneteatre, i alt syv kunst- og kunstmuseer, to kunstneriske uddannelsesinstitutioner, flere folkeskoler og biblioteker og mindst tre universiteter og højere læreranstalter, og projektet bliver dermed også en mulighed for i praksis at afprøve muligheder og indhøste erfaringer med at få mange, meget forskellige og relativt store kulturinstitutioner i en region til at samarbejde i et fælles børnekulturelt perspektiv.

Vilkår

Det essentielle vilkår for KulturPrinsen virke er helt grundlæggende, at der politisk og forvaltningsmæssigt er fuld opbakning til centret jfr. bestyrelsens sammensætning. I bestyrelsen er der naturligvis holdningsforskelle af faglig og politisk art, men grundlæggende er der udstrakt enighed om, at der skal satses på børnekultur for at gøre byen og amtet til et attraktivt sted at bo, uddanne sig og arbejde for sine borgere. Satsningen indebærer økonomisk, at amt og kommune hvert år hver skyder 1 mill. kr. i driften af centret, hvilket sikrer fundamentet for centrets daglige drift og faste

aktiviteter. Bestyrelsens sammensætning betyder endvidere, at der er magt og handlekraft til at gennemføre, hvad der besluttet, og at beslutningsgangene er så korte og præcise, at der aldrig er langt fra idé til handling. Satsningen understreges som noget meget afgørende også i det personlige engagement. Det er en bestyrelse, som står frem - ikke kun ved KulturPrinsens arrangementer, men ved alle mulig andre børnekulturarrangementer - og med sin tilstedeværelse anerkender værdien af børnenes aktiviteter. Det er en bestyrelse, som i det offentlige rum holder foredrag og fremlægger

Bestyrelsen:

Alex Lind (S),
formand for undervisnings- og kulturudvalget i Viborg Amt, formand for KulturPrinsens bestyrelse

Johannes Stensgaard (S),
borgmester i Viborg Kommune, tidligere formand for kultur- og fritidsudvalget i Viborg Kommune

Mogens Rohrberg (V),
formand for kultur- og fritidsudvalget i Viborg Kommune

Gunhild Olesen Møller (V),
næstformand i undervisnings- og kulturudvalget i Viborg Amt

Jørgen Hansen,
direktør, Reklamebureauet Par No. 1,

Tilforordnede:

Willy Mathiesen,
kulturdirektør, Viborg Amt

Lars Munkøe,
kulturchef, Viborg Kommune

sine visioner om børnekulturarbejdet, og som dermed tilskriver dette arbejde betydning i forhold til så meget andet, måske mere selvindlysende vigtigt arbejde.

Et andet og meget væsentligt vilkår, som også er udtryk for dette engagement, er, at Viborg Kommune er i fuld gang med at gøre hele det store kaserneområde til et kreativt vækstmiljø med et særligt område for børn. Foruden Kultur-Prinsen vil man her finde Viborg Friskole og Viborg Børnehave (begge med særlig vægt på bevægelse og det musisk-kreative). Centralt placeret indrettes et teater-

miljø i en af de gamle belægningsbygninger, der om kort tid vil huse det professionelle egns- og performanceteater Carte Blanche, Viborg Dramaskole (med over hundrede elever) og Viborg Amatørteater, der alle får værksteder og prøverum til rådighed og adgang til en stor, fleksibelt indrettelig teatersal. På området vil man desuden finde CVU Midt-Vest, Kunstsolen for Unge og det første danske Computer Clubhouse. Om kort tid rykker hele Animationsværkstedet med alle dets forskellige uddannelser (bl.a. med en tegneskole for børn) ind på området, og i sammenhæng hermed opføres et kollegiebyg-

geri. Og sidst, men ikke mindst udstykes en del af kasernearealet til byggegrunde for mindre og mellemstore innovative virksomheder. Dermed er der skabt et innovationsmiljø, hvor der er mulighed for at samarbejde og udveksle på kryds og tværs mellem uddannelsesmiljøer, kunst- og kulturmiljøer og kreative virksomheder. Dermed markerer man politisk, at her satses der stort på at gøre byen og amtet til et attraktivt sted for sine borgere at leve, bo, arbejde og uddanne sig - og på at tiltrække andre der har det gode børneliv som høj prioritet, når de vælger bosted.

Kreativitet er blevet en nøgle til succes i erhvervslivet, hvor ændrede produktions- og organisationsformer trækker stadig større veksler på medarbejdernes sociale kompetencer. Børn opøver begge kompetencer, når de leger. Den gode leg er på én og samme gang en øvelse i vidensdeling, samarbejde og innovationskultur. (...) Kulturen og børns opvækst må derfor sættes klarere på den samfundspolitiske dagsorden. (...) Der er behov for at skabe en udviklingsorienteret børnekultur, som tager afsæt i børns potentialer og muligheder. Det interessante er, at tidspunktet er mere aktuelt end nogensinde. Fordi innovation, kreativitet og en række af barndommens ”metoder” anerkendes som vækstskabere i erhvervslivet. Der er grundlag for at skabe en *Næste generations udviklingspolitik*”.

*Næste generations udviklingspolitik
- mellem kultur, erhverv og kompetencer.
Et inspirationsnotat til en fremadrettet dialog.*

MandagMorgen
Nyhedernes **Tænketank**
Januar 2002

Om forfatterne

Erik Bach Andersen er uddannet som historiker ved Århus Universitet 1981. Arbejdede i 1982-86 som projektleder ved Sømmenslutningen af Lokalhistoriske Arkiver i Viborg Amt. Blev i 1986 ansat i Viborg Amts Undervisnings- og Kulturforvaltning som daglig leder af amtets skolehistoriske samling og overgik i 1987 til en ny stilling som kulturmedarbejder. Har siden haft stort set hele kulturområdet som arbejdsfelt, men en af de vigtigste gennemgående opgaver har været børnekulturen - et arbejdsområde, han selv sammen med en bred kreds af børnekulturarbejdere fra institutioner og organisationer var med til at opdyrke i amtsligt regi i begyndelsen af 90'erne. Var fra 1991 til 2001 sekretær i Viborg Amts Arbejdsgruppe om Børn og Kultur.

Bente Buchhave er uddannet bibliotekar, og kombinationen kunst, kultur & børn har været en ledetråd i mere end 25 års arbejde på det kommunale, regionale og statslige niveau. Viborg Amts arbejdsgruppe om børn og kultur blev på mange måder nøglen til Bente Buchhaves arbejde med det brede børnekulturbegreb, og indgangen til formandsjobbet for Kulturens Børn, arbejdet i Biblioteksstyrelsen og senest som Biblioteksstyrelsens medlem af Børnekulturens Netværk.

I de seneste år har arbejdet været koncentreret omkring større, årelange koncepter, hvor det har været nødvendigt at arbejde med større organiseringer på tværs af sektorer og fag, og hvor videndeling har været en gennemgående rød tråd. Denne dimension er ligeledes karakteristisk for de regionale kurser for kulturarbejdere i Københavns og Nordjyllands Amt, hvor Bente Buchhave har fungeret som kursusleder.

Birgit Krøijer er uddannet som bibliotekar DB i 1971. Har arbejdet som børnebibliotekar i Allerød og Viborg Kommune. Fra 1984-1986 udsendt for Ulandsorganisationen IBIS til Mocambique, og medvirkede her bl.a. ved oprettelse af adskillige skole- og virksomhedsbiblioteker. Fra 1989 afdelingsbibliotekar ved Børnebiblioteket på Viborg Centralbibliotek. Udvikler her et samarbejde som integrerer børnekulturkonsulentfunktionen, Billedskolen for Børn og Dramaskolen som del af Børnebiblioteket. Har desuden deltaget i en lang række udviklingsprojekter på børnekulturområdet, herunder modelkommuneforsøget Kulturfrø. Fra 2002 centerleder på KulturPrinsen.

Claus Reiche er cand.mag. i dansk og teatervidenskab og efterfølgende uddannet som skuespiller på École Jacques Lecoq i Paris. Arbejder i 1982-2000 som professionel skuespiller og instruktør i forskellige børneteatre, først i Italien, senere i Danmark. Ph.D. på en afhandling om Teatret Møllen. I 2000 ansat ved Danmarks Biblioteksskole som lektor i børnekultur og kulturformidling; fra 2002 udviklingschef på KulturPrinsen.

English Summary

This first number of *Skrifter fra Kulturprinsen* looks at the work with children's culture, that has been done in Viborg County and Viborg Municipality and has led to the establishment of KulturPrinsen, the development centre for culture for children and young people. This has been done with a desire to explain which fundament the centre is based on, the context it is a part of and the visions and expectations that are connected with the centre's activities. It is also done with a hope that an explanation can be an inspiration for others that work in the field of children's culture.

The first three articles deal with children's culture and the children's cultural policy in Viborg County in the period 1990 to 2001, where, with an extraordinary grant from the county authorities, a working group on children and culture was formed. The working group was established at a time when a new view of children and culture was developing and its task was to investigate the need to implement new initiatives in the field of children's culture, among these to develop cooperation and communication channels between the county, the municipalities and the children in the area.

The first article is written by Bente Buchhave, who was chairperson for Viborg County's first working group on children and culture. In the article she describes the establishment of a county playroom, as she calls it - a forum where there was room for personal engagement and a variety of skills and cultures. Based on the experiences from the development work that took place in this playroom in close cooperation with the municipalities and the local residents on concrete projects, she calls attention to the possibilities of a (county based) partner, that at one and the same time can act as a lever, support and a creative partner for the many local activities. Erik Bach Andersen, who was secretary for the working group and link to the political level describes in his retrospective article, the working group's concrete projects and experiences gained from supporting local initiatives that could bring new life to the cultural and social life in the local communities in Viborg County. Claus Reiche, development chief at KulturPrinsen analyses in his article the almost secret projects, which in the final year of the working group's active life, became the trademark of its experiments to establish new communication forms. The next two articles describe child and youth cultural policy in Viborg municipality from 1986 to 2003. They are written by Birgit Krøijer, who at that time was the chief children's librarian in the municipality, and therefore held the responsibility for implementing the municipality's child and youth cultural policy. In contrast to the county's activities, which were funded by an extraordinary county grant, and could be examples for emulation, the municipality took part in a series of national experimental schemes investigating among other things the role of children as citizens, the possibility for children's being given influence on policy and the role of the local children's consultants. These trials had the expressed purpose of, in the long run, establishing and developing a network among the municipality's institutions with the intention of establishing the best possible conditions for a good life for all children in the municipality. In the two articles Birgit Krøijer describes the concrete initiatives and knowledge gained from this work.

In the interview that follows the two founders of KulturPrinsen, Alex Lind, chairperson of Viborg County's Education and Cultural Committee, and Johannes Stensgaard, Viborg's mayor, describe their visions for KulturPrinsen. Claus Reiche closes this number with a summary of the experience gained and the visions for KulturPrinsen, and with this background puts forward the strategies for the future work of the centre.

